

L'Esquella de la Torratxa

“ELS BARRIS
BAIXOS
DE
BARCELONA”



Gaudí

ADMINISTRACIÓ I REDACCIÓ

Llibreria Espanyola, Rambla del Mig, 20

BARCELONA

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ

Fòra de Barcelona, cada trimestre: Espanya 3
pessetes. — Estranger, 5

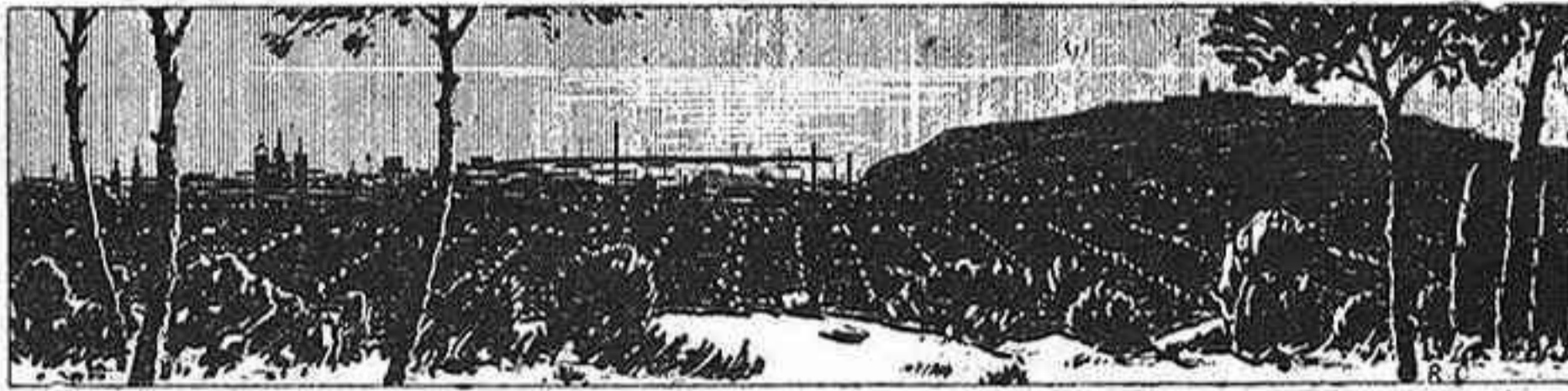
L'ESQUELLA
DE LA TORRATXA

Barcelona, 11 d'Abril 1913

Núm. 1789 ❖ ❖ Any XXXV

Periòdic humorístic il·lustrat

Número extraordinari 20 cts.



BARCELONA INDIFERENTA



UNA metròpoli no té en ses entranyes arrapada l'au maligna de la miseria? Quina podríem trobar més indiferenta, per als caiguts, que la nostra Barcelona, la que no té criminalitat perversa que per un grapat de diners faci brollar la sang dels crims?

Mes ella, la nostra ciutat, ni es dóna compte del tresor immens que posseeix; aquí, l'atracador confia més en la por de al víctima que en el mal que ell li farà si no li entrega els diners; aquí, el lladre no assassina, no assalta per a matar; lo que se'n diu gent de mala vida, ho és més pel domini de la miseria material que per l'instint criminal.

Deixant de banda certes iniciatives particulars, de les que dubto trobin l'entusiasme pràctic que per a elles hauria de requerir per part dels qui tenen l'obligació material i moral d'ajudar-hi, rès se fa per a regenerar als caiguts.

Un noranta per cent d'opinió creu que la qüestió de la criminalitat s'ha de resoldre a garrotada seca, i és de doldre oir a molta gent que us diu «Si quan s'arplega un lladre, se li donés una bona palica, no n'hi haurien tants», fent-hi seguir els exemples de tal o qual cas que, a palices, varen acabar amb els lladres; confiant que l'escarment és el punt fonamental de tot, no tenint en compte que, quan aquell arriba als límits del seu rigor, moltes vegades passa a ésser un ideal per part dels escarmentats; és a dir, baix el seu punt de vista es creuen uns hèroes. Per això veiem que'ls uns pugen al patíbol amb el cap alt i altres amb el cap baix. El camí de la mort és un; la diferencia consisteix solament en l'estat d'ànim de qui el passa...

I quina desesperació més gran per als torturadors de totes les èpoques, quan la víctima torturada resistia, sense immutar-se, els més terribles dolors concebuts per la perversitat humana! De quin escarment servia el vessar aquella sang? De cap, enterament. Pegar una palica a un lladre perquè no robi més, equival a tallar una cama o un braç malalts i no cuidar-se de curar-lo.

No vol dir, tot això que, si ens atraquen en algún carrer, hem de dir «Dispensi, aquí té tot lo que porto», o bé que,

al trobar-nos amb algún intrús dintre de casa, li diguem «Faci el favor de sortir, senyor lladre, i endugui-se'n lo que més li agradi». No, rès d'això; nosaltres som dels que trobem el furt com una de les coses més repugnants, i per això tot el nostre desig i esforç és l'evitar de que hi hagin lladres; i voldríem que'ls rics, així com no miren mil duros més o menys per a comprar la felicitat eterna, contribuïssin en poc o en molt per a la felicitat present, ajudant tota iniciativa en pro de la regeneració de la joventut abandonada i caiguda, fent que l'home, quan surt de la presó, no's vegi doblement empresonat pel concepte que d'ell ne té la societat, i que, trobant l'ajuda moral, pugui encaminar-se pròsperament, fins assolir la normalitat que li faci repugnar el seu propi passat.

JULI VALLMITJANA

El Baranda

La taverna és fumosa.

Ait i ferreny, s'aixeca, empipat,
amb el puny clos i la boca closa.

La cadira ha caigut quan s'ha aixecat
i els demés de la taula han tremolat,
que ait i ferreny ell ha marxat!

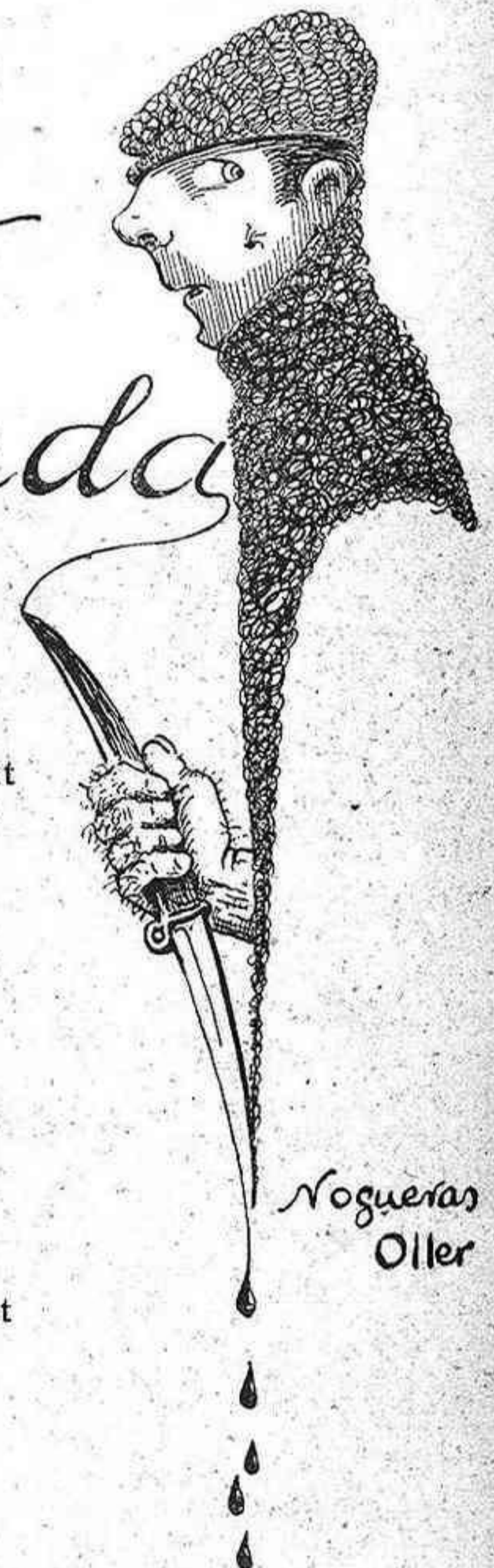
Ella, la dona, la Perduda,
d'ulls esqueixats i pit caigut,
li ha contestat ben resoluta
i se n'ha anat com ha vingut:
gronxant el ventre, sense pò,
amb el calçat a retaló.

Fills borts del fum i l'aiguarent,
callen els crits i la taboia.

— Què hi hà? —
— Què passa? —
Surt la gent
cap al carrè...

I allí, estirada,
hi hà la Perduda que s'escola.

I es veu girar la cantonada
l'ombra bandarria del valent.



Nogueras
Oller



UN CABARET A SANTA MADRONA

— Apa, nois; animar-se, que és tard!
— Calla, prenda, que ara estem fent el «vi d'honor».

Sempre és la mateixa

La nostra ciutat no està encara prou refinada per a ésser pervertida. No hi ha encara prou luxe per haver-hi prou miseria. El vici d'aurat no té encara prou qualitat per a que pugui lliscar pels baixos fons de la claveguera el vici pobre. Les flors del mal sols broten ufanes en mig de les grans civilitzacions. La miseria negra brolla dintre'ls llots que's formen al peu dels ingents palaus. El vici pobre sols s'alimenta de les desferres de les grans disbauxes.

A Barcelona, el vici, la miseria i la perversió, tot té un caràcter mediocre. La miseria fa la viu-viu, com la perversitat, la riquesa i la saviesa.

Qui ha visitat l'infern dels barris baixos de Londres, qui ha freqüentat els negres cabarets de les barreres de París, troba com un cert aire casolà passant pel carrer de Mig-dia o per la volta d'en Cirés.

Més que maldat, hi troba miseria; més que perversitat, ignorància.

Fa vint, quaranta anys, pot-ser més, que hi ha en aquests barris la mateixa gent. Es pot dir que no neix, ni creix, ni es desenrotlla, ni envelleix, ni mor mai. Sempre, sempre és la

mateixa. Veritable cementiri de momies. De segur que si passessin els de la ronda d'en Tarrés pel barri dels quartels, hi trobarien cares conegudes.

— Sempre són les mateixes, com els soldats que moren en les batalles.

La gent que viu en aquests barris no sofreix transformacions. Es diria que'l Temps no hi vol sapiguer rès. Que la mateixa Mort se'n mofa. Per a fer-la desaparèixer seria necessari destruir tot el barri. Aleshores se fondria com les ombres i els espectres. No se sab on van. Mai se'ls tornaria a veure. Què fóra d'ells i d'ella? S'ignora. Misteri.

Tota aquesta munió de gent és com un espectre que's renova constantment, invariable. Però resta sempre igual. Ningú sab d'on ve; ningú sab on và. I és que, en realitat, ni và ni ve. No's mou. Es cria a les mateixes parets; viu adherit a elles. És una lapa.

Crec que era en Gerard de Nerval que, recorrent en les nits d'Octubre els tuguris tavernaris dels mercats parisencs, es preguntava per què'ls missioners volien anar tant lluny a convertir salvatges, a regenerar homes, tenint a les portes mateixes de casa tanta feina per a fer. Això ho deia en to de mofeta, quan, deixant d'ésser un somniador en prosa, somreia irònicament dels seus ensomnis. Altra feina tenen,

aqueixes missions, que la d'arramangar-se la sotana per a ficar-se dintre'l llot de la ciutat, pel bé de l'humanitat i per la regeneració dels esperits.

Quan el duc d'Osuna's trobava a l'embaixada de Rússia, en un gran ball que's donava a palau, li va caure un ric penjoll de perles i brillants. Un criat recollí la joia i li donà. I el duc, altiu, amb gest poderós, digué: «Un Osuna no recull mai lo que deixa caure».

Així obren els grans de nostra terra: no recullen mai lo que deixen caure.

En aquests carrers de les Dreçanes s'hi troben els caiguts. Ningú s'ajupirà per a aixecar-los. I, com que ningú els aixeca, ben enfonsats, van adherint-se a la roca, agafen tots els tons verdosos de les pedres humides i lliscoses... i queden convertits sempre en els mateixos.

Mai hi veureu una cara nova. Tot resta igual. El mateix pa negre, el mateix aiguardent blanc, la mateixa perfumeria fetosa.

Heu vist aqueixa dona—bé sembla una dona—recolzada en el dintell de la porta? Hi era ahir, abans d'ahir i sempre. Un dels nostres avis la va veure allí, fa cinquanta anys. Hi serà demà, dintre d'un any, de deù, tal volta. Doncs, aqueixa dona, que sempre és allí, que no's mou mai; aqueixa *dona eterna*, pobre i trist símbol de l'*etern femení*; aqueixa dona es mor cada dia. Però el centinella no abandona mai el seu lloc. Aqueixa dona, tampoc. Encara no és morta, i ja hi torna a ésser. Es una altra, però és la mateixa.

Es diria que la Mort no la vol; que, quan la té, ens la torna. La Mort vol carn viva. Es una golafre.

ROMÀ JORI



FILOSOFÍA DE PESSETA

— Si la virtut es pagués com el pecat, allavors sí que la vida seria ben descansada!

ESPANTU

Diàleg entre atracadors

- P**ica de cera, Rasca, que sento trepig.
 —Vols dir?
 —Junela.
 —Prou xamullar, doncs. Xapesquem cap a un altre tiroi.
 —Mala araix tenim, avui.
 —Muixel, que estic que s'arramba algún batu.
 —Ja era hora.
 —No el clisses?
 —Sí; és lluny, encara.
 —Què fem?
 —Mentres menda li adinya amb el xurti, sabs?... tu li escarbes les baldres de l'estreta.
 —Quina pinta té?
 —Bona.
 —Això convé.
 —Fuma un tragandil de l'hu i du una tralla bastant lluenta.
 —Li adinyo, doncs, eh?
 —Pinxera que no'ns bronquegin, els pudents, que, sinó, estem najabats.
 —Be gastes prou jindama per a tu sol!
 —Torba't!
 —Què vols dir?
 —Fila el balondru!
 —Justa, xavó!
 —Axanta, que'ns pisparà.
 —Pirem, doncs.
 —Avall!
 —Cadascú per la seva banda.
 —Aireja't els pinrés.
 —Una bona panqueya, i ens trobarem a l'altra cantonada.
-
- Ja ets aquí?... I el batu?
 —No hi hà bua.
 —El files millor, ara, que passa per dessota el fanal?
 —Sí; ja s'acosta.
 —Me sembla que no du sinó calderu.
 —No siguis tòtil. Precisament té la pinta d'ésser un barbaló de llustre.
 —Tant-de-bò!
 —Me n'habilla un gànguil a cada dàtil, amb un pet de brillas que esparvera.
 —Pot-ser sí...
 —La pura!... I una pinxa de sornu a la corbatinyis.
 —Barill!... Però..., i si va empalmat?
 —Que hi vagi; també hi anem nosaltres.
 —El tens a la vora, ara... Pinxera per aquí.
 —Ja el tinc tísnat!... Li he vist la cari!
 —I què?
 —No hi hà rès a fer, Rasca.
 —I això?... Que pot-ser el teques?
 —Uí, si el teco!
 —Qui és?
 —No el tens mapat de clissar-li la pinta pels diaris?...
 —No... Qui és?
 —Es un regidor.
 —Millor, home. Si és de la Casa Gran, deurà dur pasta.
 Deixa-me'l per a mi.
 —Ja te'l deixo, ja.

- Tinc entès que aqueixos busnós gasten molta llàmara...
 —Sí, que'n gasten.
 —I doncs!... Au, que ja el tenim a dos passes!... Què faig?...
 M'atxalo cap an ell?... Li adinyo, sí o no?...
 —Com et sembli, però menda..., al teu lloc..., sabs què faria?
 —Què?
 —Em cordaria l'americana... per si acàs!

EL PATRACS



No'l coneixen, al Nando? No ho dirien vostès així, si fossin agents de policia, gasetillers d'algún diari local o simples veïns d'aquest pintoresc troç de Barcelona que té per fronteres intangibles el final de la rambla, el carrer Nou, l'extrem del Paral·lel i els murs accidentats de les velles Dreçanes.

Com els «tres rates» de *La Gran Via*, que's complauen en declarar que la seva fè de baptisme

*la tiene el cura
del Saladero,*

el Nando, quan algú li pregunta on va néixer, sol respondre, amb molta formalitat:

—A la falda de Montjuic, marge sense nom, barraca sense número.—

I no li demanin, tocant a aquest capítol, ja llunyà, de la seva oratjosa vida, més explicacions, perquè, o l'home no'n sab rès més, o, cas de saber-ne, no sembla tenir gaires ganes de contar-ho.

Pares, ell assegura que n'ha tingut, i és precís creure'l, i, en quant al seu nom, s'acontenta amb manifestar que sempre s'ha dit Nando per la mateixa raó que sempre ha mirat amb els ulls, sempre ha olorat amb el nas i sempre ha menjat amb la boca.



Sempre ha menjat!... Aquesta és l'única vanitat del Nando: l'haver-se sapigut enginyar tota la vida per a guanyar-se les queixalades... Honradament?... Ah!... D'això no se'n parla. Però, respectant el còdic, vorejant els llindars del còdic o passant senzillament per damunt del còdic, lo cert és que'l Nando, amb tants dies com té l'any i amb tants anys

com fa que roda per aquesta vall de llàgrimes, encara no sab lo que és quedar-se un dia sense menjar.

—No totes les hortes de Sant Bertràn poden dir-ho així —exclama el Nando, amb una certa punta d'orgull, quan se toca aquesta tecla.

Però, els oficis que l'home ha arribat a fer, per a que les veges no faltessin mai a la seva menjadora!... Si el nostre hèroe sapigués manejar la ploma amb tant garbo com la tralla, seria admirable el volum que podria escriure i que, indubtablement, deuria titular-se *De les professions i carreres que no figuren en el llibre de les carreres i professions*.

La primera que'l Nando recorda haver exercit en el pla de Barcelona és la de «pescador de cotó». Ell mateix m'ho explicava una vegada.

—Quan vaig començar a dedicar-m'hi, devia tenir cinc o sis anys. Ensinistrat per altres vaillets més grans que jo, esperava al pas els carros que venien del moll, carregats de paques, els seguia dissimuladament una estona, i, quan veia que'l carreter estava distret, grapada aquí, grapada allà, arrencava de les paques esbotzades tot el cotó que podia i el duia a vendre a casa d'un home vell que li dèiem el Xufia.

—I no vàreu tenir mai cap contrarietat, seguint una carrera tant exposada?

—Prou!... Una tarde, un carreter va atrapar-me, i, perquè no m'escapés, va tirar-me a dalt del carro, al damunt de les paques, dient que volia entregar-me a la justícia. Per sort, passant per un carrer molt estret, vàrem tenir que aturar-nos; al tornar a arrencar, vaig arrapar-me a una reixa d'un magatzem, i, una volta el carro sigué lluny, vaig deixar-me anar i, cames ajudeu-me!...

Més endavant va ésser *artista*. Pel Nando, és artista l'home que's dedica a tirar l'art. Anava diàriament a la platja i, amb altres valents com ell, ajudava als pescadors a treure les xarxes a terra. Aquella vida era alegre i sana, i si l'art venia ple, no li faltaven al bordegàs peix ni quartos; però com que'ls dies de mala mar abundaven més a la platja els

—Avui dia tot s'escurça: fins les burilles.



renecs que'ls congres, el Nando deixà l'ofici i es llençà de ple al negoci de pells de conill, comprant les que trobava per les tavernes dels afores i venent-les als magatzemistes quan en tenia una partideta.

L'un pèl porta l'altre. El tracte constant amb les pells de conill va fer-li pensar amb les pells de goç, i, allixonat per un gitano amic, gran mestre en el ram de l'estisora, se la campà una bona temporada esquilant *Lindas, Dianas i Sultans*.

Però allò—sincerament ho confessa el Nando—no s'havia fet per a ell. Massa esclavitut, massa paciència!... Hi havia senyora que, per quatre tristos rals, pretenia que li deixessin el goç nèt, esquilat, afaitat i riçat com un tenor d'òpera! Altres, quan la cua de l'animal ja estava arreglada, trobaven que li havia deixat l'aroma de la punta massa petita, i per a fer-les pagar no hi havia més remei que acudir a l'arcalde del barri.

I va abandonar l'ofici d'esquilador per a agafar per un quant temps el de descarregador de carbó de pedra.

—Es l'època de la meua vida que he vist les coses més negres—diu el Nando al pensar amb aquella tongada.

Després..., qui és capaç d'enumerar-los els oficis que l'home ha tingut, exercits, els uns, a plena llum i explotats, els altres, entre les ombres del misteri!...

El Nando ha sigut recollidor de papers, *neteja* de terrats a l'hora que hi hà roba estesa, *mono sabio*, «secretari» d'un arrenca-caixali; ha fet de *cabeza parlante*, de «llimpia», de venedor de «qüestions», de *roda electoral*, de *porta-maletes*...

Dies enuera vaig trobar-lo.

—I ara, Nando, amb què us la campeu?

—Me dedico als «tabacos». Faig el negoci de puntes.—

I va explicar-me que, després d'haver començat per collir-les ell mateix, ha acabat per montar la cosa en gran escala, tenint en l'actualitat contractades una infinitat de persones que arpleguen puntes de puro i les hi porten regularment dia per altre. Ell, després, renta cuidadosament el tabac recollit, el fa assecar, el trinxa i, convertit en aromàtics cigarrets, l'entrega al consum públic, ben empaquetat i sense carregar massa les tarifes.

—I us va bé, el negoci?—vaig preguntar-li jo.

—Déu n'hi doret!—va respondre, el Nando, amb la seva habitual serietat.—Però, naturalment, amb la competència que'm fan aquests de Madrid, és molt difícil lluitar-hi.

—Aquests de Madrid... Qui voleu dir?

—La «Tabacalera», *hombre!*...

A. MARCH



—T'agrada, la «Nieves»?
—A mi, sí.
—A mi, també.
—Doncs, partim-nos-la.



—Tot-hom cerca coses velles, i jo, trobant-ne, m'hi faig pobre.

EL FEMER URBÀ

Jo començo per confessar que no conec la terra que trepitjo. Jo tinc, segons sembla, que dir-hi la meua, en aquest número de L'ESQUELLA, dedicat als barris baixos; jo tinc que parlar d'aquest munt de miseria, de vici i de dolor, que avui exhibim com a curiositat o com a irònica mostra de lo que s'amaga en el sí de les grans ciutats esplendoroses.

No puc refusar el convit del meu company en Juli Vallmitjana, nou Colom d'aqueixes amèriques dels invertits, etaries, alcohòlics i murriots. Per fortuna—fa algú temps que'l mot «fortuna» té, per a mi, un significat exclusiu—jo tinc l'obligació de passar dos cops a la setmana a frec d'aquests carrers-clavagueres, per on circula una gernació de detritus, i, així, jo'n veig quelcom, i endevino quelcom més, i m'imagino lo restant.

Contra lo que algú lector, poc iniciat, pugui creure, són aquests barris els barris de l'alegría. Quan a les nits els carrers aristocràtics cauen en llóbreg ensopiment, allí es riu, es canta i es balla, i sonen una varietat d'instruments esboggerrats. Allí es trafica amb la joia, i cal estar joiós a l'hora

del mercat. L'esclatar tràgic de les passions i de l'epilepsia destorba, sols de tant en tant i per pocs minuts, la baixa gatzara d'aquella gent que està feta a viure entre l'immundicia, com la tenca en l'aigua llotosa dels estanys.

No obstant, en lloc del món hi hà més tristesa, una tristesa que traspúa en el riure, en la gracia dels gestes, en el convidar al plaer, en els cants i en el bromejar, en les dances i en les musiques. Jo no comprenc com pot haver-hi qui vagi per caprici a passar unes hores en aquests llocs.

És cert, certíssim, que hi han excursionistes dels barris baixos que van allí a respirar bravades de luxuria hombrina, de vi dolent, de crim i de malures espantoses; com altres van a respirar la puresa de l'aire dels cimals abruptes.

També és cert, certíssim, i això és pitjor, que hi han perversos de la bona societat que cerquen en aquell infern satisfaccions monstruoses, que mai podrien trobar sense aquesta abjecció ciutadana, afront de les ciutats. Joves i vells que baixen d'un principal sumptuós a la clavaguera, esperits fets de llot que ansien el llot per a rabejar-s'hi.

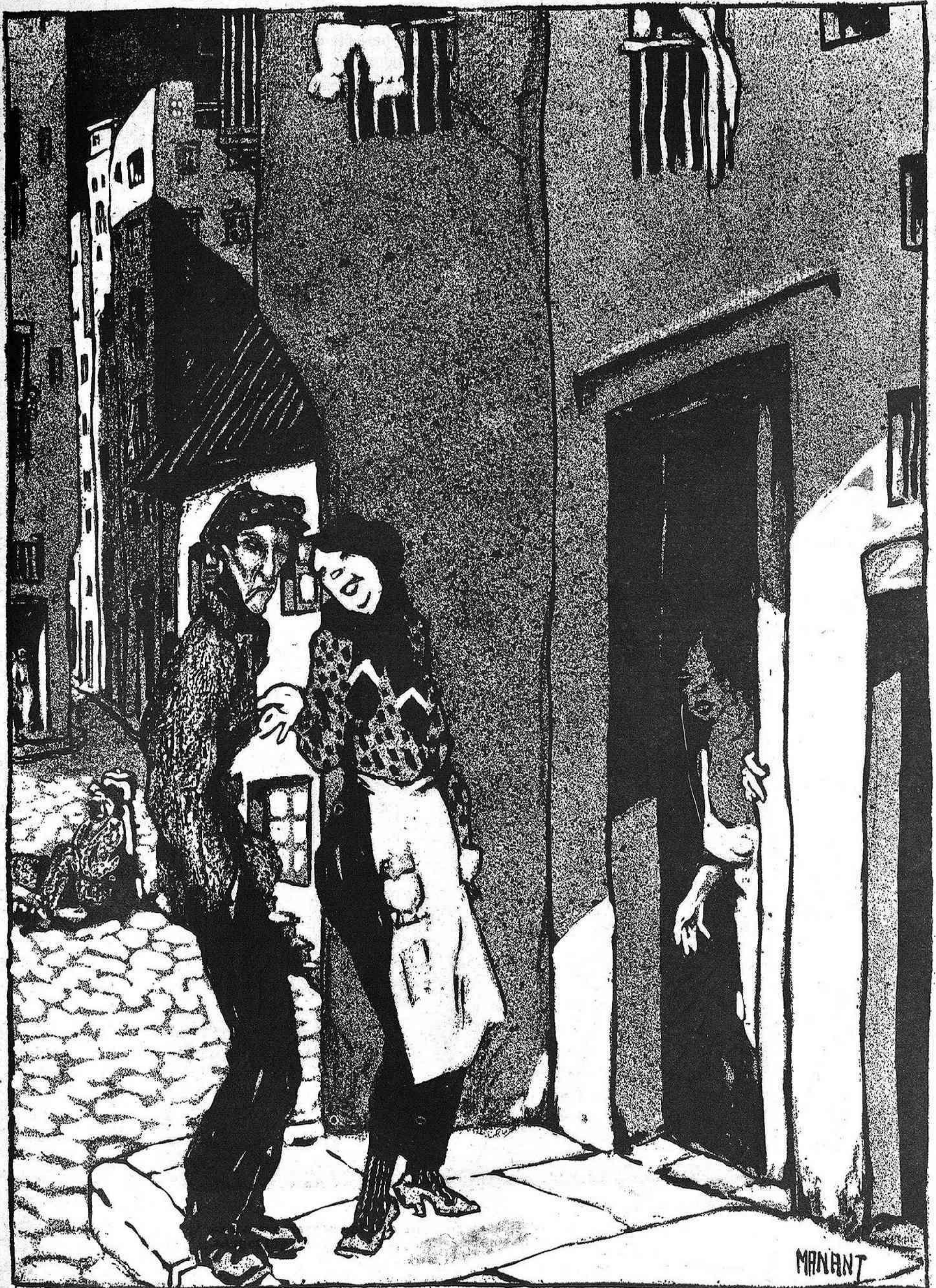
L'horror és amb mi al considerar quantes miseries hauràn sofert les existencies envilides abans d'envilir-se; per quins filtres d'egoisme ciutadà, per quins calvaris de fam i de dolor, davant de quines proves d'indiferencia i a través de quins exemples de perversió, haurà fet camí tota aqueixa feminitat servidora d'estravagants amors, tota aqueixa joventut estigmatitzada pel crim, tota aqueixa munió de pervertits i delirants, jornalers dels pitjors oficis i de les arts més avorribles.

No; és impossible que jo trobi, avui, ni una lleu ironia, al pensar en els formidables degenerats a qui avui dediquem aquestes planes. Ni la curiositat d'observar-los d'aprop m'ha pogut fer vèncer la repugnancia que m'inspiren, ni lo pintoresc que en ells hi hà ha lograt arrabaçar-me del magí l'angoixa i el sofriment que amaga el seu viure de cràpula joiosa.

Estic fet a mirar serenament les miseries dels homes. He vist, com cal, comprar el pa moreno a copia de suors; he tingut que tractar amb els pobres més pobres que roden pel món, portant amb dignitat llurs mals incurables i llur sarro de captaire; he vist alimentar els infants amb llegums, i treballar les dònnes prenys com besties de càrrega; però tot això, que m'ha omplenat de suau compassió porque era a ple sol i en plena exuberancia de naturalesa i allí tot se soporta amb serena calma, no m'ha causat el terrible esglai que he sentit al creuar tant sols els nostres carrers de l'hampa i de la prostitució.

A ple dia, quan la joia obligada, el desenfrè i la borratxera, reposen en els dintres misteriosos, plens de tuf de febre i de luxuria, ixen els que mai han participat encara d'aqueixos mals i els que han deixat per a sempre de participar-ne.

Ignocentes criatures, amb el raquitisme i l'escròfula pintades en la faç inexpressiva, s'entreguen a un jugar tristió, revolcant-se pel fang del carrer. Mai han vist el sol, mai han vist un arbre, mai han vist cantar un aucell, i ja miren amb gosadfa i escupen amb cinisme i masteguen cançons crapuloses. Dònnes, amb els pits que pengen com trofeus marcits, caminen apressades, duent potingues d'apotecari a les mans, dintre pots sense nansa, en ampolles cobertes de tartrà negre, en xicres escantellades, i passen sense mirar a ningú,



L'HOSTAL DE L'AMOR

—Que no entres a dormir?
—No tinc son,
—No'ls volem pas que dormin.

sornudes i aclaparades, a frec del vell invàlid, del tísic i del rosegat pel *mal de dona*, que ixen de la penombra amb ansia d'un respirar més fàcil i d'una llum més viva.

Tot això, entre l'anar i venir del borratxo de la vigília que encara trasca amb pas insegur, de la vella arcabota que contracta en ple carrer una nova sacerdotessa del seu temple

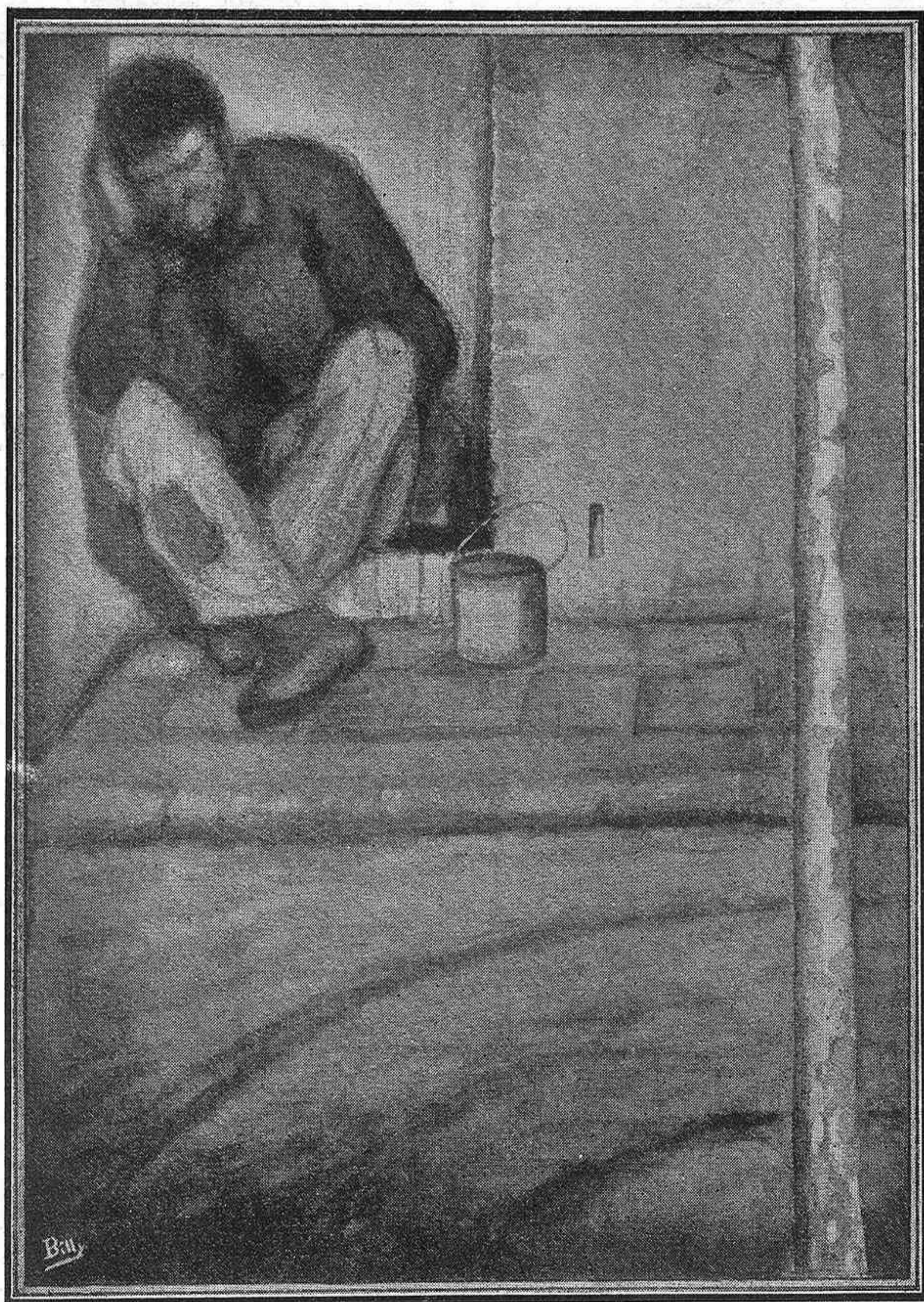
desacreditat, i de mils d'altres essers igualment repugnants i tètrics, paràsits d'aqueixos llocs.

Botigues de queviures, farmacies, bars i tavernes, carboneries, tot sembla guardar la mort dins la llobregesa de llurs prestatges. Una bravada que no té parell, barreja d'infecció i de desinfectants, munta de les clavagueres; una lle-



L'ORGA DE L'AMOR

—Desde'l moment que les senyores van vestides com les altres, ja no sabs per a qui toques.



—Ja s'hi dorm bé, an els portals, si no'ns en treguessin.

fiscositat que mai s'eixuga, lubrica els frontis de les cases brunes, i manté una capa de fang enganxadiç en els empedrats i en les aceres, on els papers anuncis de clíniques *venéreas*, repartits profusament, s'encasten com pegats damunt la nafra.

I allí hi han d'anar els ciutadans cansats de grandesa, de benestar i d'alegríes fàcils, per a matar unes hores i haure un tast d'infamia, aqueixa infamia feta per a vendre, que sempre ha de progressar i ha de refinar-se i ha de néixer en proporció a la civilitat que la cobreix i que l'ampara amb un

cert orgull, com a cosa exclusiva de les grans urbs antigues i modernes.

No hi hà pas dret a burlar-nos dels simpàtics femers rurals, sobre'ls quals graten les gallines a ple sol i passa l'aire pur i vivificador.

P. BERTRANA



ELS QUATRE ELEMENTS DEL «BURLEYO»



El «ganxo»



L'«ànec»

Concurs de natació

Eren els típics *nyèbits de l'Hostia*.

A l'estiu, cada dia els hauríeu vist allà al moll del Rebaix, despulladets, no més que amb una intenció de «tapa-rabos», a l'arribada de les *Golondrinas*, esperant que algún tranquil els tirés cèntims a l'aigua, que ells s'acuitaven a cercar i arregar entre les algues brutes del séu fons. Un capbuçó, quatre gestes de granota amb els ulls oberts i... avall! Al cap de mig minut sortien tant trempats, espolsant-se com goços de Terranova, amb la moneda entre les dents.

Dels dos *nyèbits*, l'un era rós i l'altre moreno, però un i altre tenien la pell ennegrida; el rós, perquè era gitanet de raça, i el moreno, perquè estava recremat del sol, de tant córrer per la platja del «Vulcano».

Eren els campions del *busqueyo submarí*, que en deien, i es tenien un odi com si fossin persones grans.

Aquell diumenge, el rós, estava de desgracia. Cada vegada que algún passatger dels vaporets llençava cèntims a l'aigua, l'altre, el séu odiat competidor, li prenía l'aventatge i arribava primer a baix, i al sortir triomfalment arràn d'ones, el moreno es burlava d'ell; el bescantava ensenyant-li els quartos que havia tret i li feia llengotes i pams de nas.

Per fi, arribà una *Golondrina* més plena de gent que les altres. Els ulls dels *nyèbits* varen fitar-se en ella. Un jove elegant que acompanyava unes noies emberretades, per a donar-se *pisto* i fer broma al mateix temps, va treure's el porta-monedes i, cridant als *nyèbits*, va ensenyar-los una moneda de plata i la va deixar caure al mar.

—Una pelal!...—va exclamar el rós.—Aquesta sí que no la pesques!—

I... xaf!... tots dos varen capbuçar-se a la vegada.

Va transcórrer el mig minut de reglament..., mig minut més encara..., i els *nyèbits* no eixien a flor d'aigua.

Com que'l verd del mar té, allí, escassa transparència, a causa de la brutícia que hi neda constantment, ni els badocs del moll, ni els del vaporet, pogueren enterar-se de lo que en el fons passava.

Al cap d'uns segons més, tragué el cap el moreno, esbufegant, espolsant-se l'aigua de la cara, i amb una esgarrinxada a cada braç.

A l'altre *nyèbit* va treure'l un buç, al cap de dues hores.

Estava ert, embotit, i a la mà dreta, a dins del puny clos, tot crispat, hi duia una pesseta falsa.

J. BURGAS

ELS QUATRE ELEMENTS DEL «BURLEYO»



El «papallona»



El «nas»

La cançó dels barris baixos

HNTREU en les grans ciutats de la terra. I mentres us embadaliu davant les poderoses avingudes, i aneu errants entre les multituds de les places, una secreta atracció us desperta la curiositat insana dels barris maleits, on la miseria, el crim i la prostitució rescaten la glòria i l'opulència de les vies nobles, com un ocult femer que donés sava i llecor als jardins per on passegen les damiseles delicades. Jo no sé si és una febre redemptorista o un sadisme estètic lo que us atrau envers els cataus de la baixesa humana. Però us asseguro que lo mateix he sentit aqueix afany davant els carrerons infectes i sòrdids de la kasbah algeriana, que contemplant desde'l pont de Toledo, a Madrid, l'estesa miserable de les *Cambroneras* i el ja derruït barri de les *Injurias*, que, girant la vista, desde'l carrer Nou de la Rambla de Barcelona envers les profunditats tenebroses del barri de la Dreçana.

Però cada ciutat té un color divers, per als seus barris baixos.—White Chapel, a Londres, és el crim trist, el crim amb que va espavordir-nos, de nens, el bon amic Carles Dickens, transportant-hi el seu Olwer Twist.—París, en els seus Clignancourt o Ménilmontant, és el crim sarcàstic, és el *mala ànima*, l'*apache* que's fa avui una literatura d'*out-law* sense grandesa, de Tenorio envilit i proxenètic.—En canvi, l'*hampa* madrilenya, la *chulería*, és pintoresca i alegre, sense malícia, amb una certa noblesa no sé si de cavaller decaigut o de futur cabdill històric. També en totes les ciutats castellanques, el raval maleit, la gitañeria, a estil de les juderies d'un temps, *mellahs* o *aljames*, és més aviat una curiosa secció de museu antropològic que un cau de desperdici d'humanitat.

Barcelona, en els seus barris baixos, és singular i personalíssima. Hi ha un no sé què de sinistrament masculí en la foscor dels carrers, en el buit dels portals, en els estols de les placetes. No hi cerqueu la meretriu alegre de *Mesón de Paredes*, digna encara de Ramón de la Cruz i de Goya, ni el darrer hereu de la novela picaresca, orgullós sota'ls forats de la capa. Aquí, el lladre, és un lladre trist, i el mató és un tètric, i la bordellera, sota'l gros número de la porta, és un exemplar escapat de vitrina patològica. Així com, en el París tràgic, l'apatxessa, ombra forçada del *souteneur*, ha desbancat les darreres Mimi Pinson romàntiques, i així com els darrers miserables que cantaven amb Richepin *La Chanson des Gueux*, s'han tornat avui carn de guillotina, també hi ha, sobre la *Cort dels Miracles* barcelonina, una tenebror ben oposada a la nota de pintoresc que un poeta hi sospitaria.—Vós ho sabeu bé, amic Vallmitjana, amb qui vaig recórrer, un dia inoblidable, la petita ciutat maleïda, desde les coves de Montjuïc als encontorns del cafè de la Mina.—I deixeu, tot passant, que tributi un record a l'altre amic Pere González Blanco, traductor de Nietzsche, intel·lectual empeltat de company de Cortés a Mèjic i *majo* de cort, i el qual fou el meu Virgili en els carrerons de la miseria madrilenya.

Queia la tarde—ho recordeu, Vallmitjana?—i el carrer de Mig-dia es presentava en la seva hora més plena de suggestiva pulular. Les tavernes arremolnaven estols de cares on la flor de mal se diversificava pròdigament. Aquí un *rato*, desnarit i pustulós, allargava la mà infecta sobre'l taulell inundat; allà una dona escardalenca, amb grans ombres violàcies entorn dels ulls, bevia, recostada a una taula, en l'ombra verdosa. Devora una cantonada un home alt, quasi negre, calçat amb grans bòtes, dreçava una silueta de *brigant* entre un esbart de companys que'ns miraven recelosament. Una altra taverna alineava les taules d'un sopar miser, i unes

dones s'asseien davant els plats, rodejades de criatures. Sobre la gran taula d'un altre establiment, un munt de tabac creixia: era'l producte de les puntes de cigarret, recollides als quatre vents de Barcelona, per les aceres, per les terraces de cafè, entre les rodes dels vehícols.—I de tot aquell munt de relapses hauríeu dit que's despenia, per a vosaltres, un clam inconscient que us tirava en cara la seva inculpabilitat i la vostra culpa, la culpa de l'altra ciutat, de la ciutat feliç, que ells rescataven amb la pròpia misèria, pagant amb la vida, amb la salut, amb l'honra, amb la bondat, amb l'humanitat mateixa, la glòria i l'honorabilitat i l'amor i la condícia i la pau dels ciutadans amb plenitud de ciutadania...

Aleshores va ésser quan vaig sentir l'himne silenciós de la nostra Suburra. Els fanals s'encenien; escamots sospitosos s'esmunyien pels cantons, combinant les correríes de la nit que entrava. Un baf de crim us penetrava l'ànima, com l'aroma d'una rosa maleida. Us miraven amb els ulls d'impúdica llatzeria les dones impossibles. Duos d'erotisme venal s'improvisaven a les portes, a la boca dels tuguris on encara el simi humà trobava manera de transfigurar sacrílegament l'amor... I jo pensava: d'aquí, d'aquí, en les grans tempestes de la ciutat, surten aquells *sans-culottes* que vengen en unes hores l'inequitat dels segles; d'aquí sorgeixen els operaris terribles de les noves civilitzacions, ministres d'una divinitat que desconeixen.—I també, a vegades, entre aquestes pululacions nascudes del femer humà, com a vermes o bacteries d'una putrefacció, deu passar l'ombra eterna del Crist, amic dels Miserables, dissenyant en l'aire, invisible, una ampla i total absolució...

GABRIEL ALOMAR

PASSEIG MATINAL



QUESTS carrers de la mala vida, la tenen sempre intensa. Matí o tarde, mitja-nit o mig-dia, són sempre plens d'homens, de dones i de criatures despentinades i xisclaneres.

Lo que fan és canviar de color, i lo que és d'un to, no alegre, pintoresc, amb llums encesos, esdevé, no pintoresc, trist, brut, al lluir del sol.

Però la curiositat és nostre mal, i crec que també el vostre, amics lectors; ella, doncs, ens portarà a seguir, per un moment, aquestes vies en l'hora bruta, en l'hora en que'l cel és blau, en que les muntanyes que cerquen la nostra mai prou alabada Barcelona s'engalanen amb verds tendres, com els de l'escarola i l'enciam.

Per on entrem? Podríem entrar per la volta d'en Cirés o dels pixats, com tant galanament deia en Noguera Oller; podríem entrar pel carrer d'en Trenta; per darrera les Dreçanes, una ampla via ens crida; al Paral·lel hi hà un carrer de l'Om que no té preu.

Nosaltres, amb tot, deixem això de banda, i, com si fosim un Pere Casals, puntal d'*El Poble Català*, entrem per la vella porta de Santa Madrona.

Abans d'entrar, asseguts, estirats, drets, veiem una munió de trinxeraires que prenen el sol, dessota les parets del baluart de les pusses. Ens femem al portal. Fa més fetor que la volta d'en Cirés. A mà dreta, un quartel; a mà esquerra, un altre quartel; davant, una taverna. No hi entrem, però mirem per entre'ls vidres. No's veu gran cosa, perquè són molt bruts. Ai!, lo que's veu fa fàstic. Hi han uns talls de bacallà pintats amb mangra; hi han unes arengades amb casaca afroses; hi han uns bunyols amb cara d'ésser més vells que Matusalem, lluent d'oli com el cap del noi Pella, estireganyosos com l'estopa.

Tapa, tapa! Tirem avall. A l'un costat del carrer, el quartel; les finestres estan obertes: a dintre's veuen les mules; a fóra se sent la fetor de l'establa. A l'altra banda, cases baixes; davant de la una hi han bótes buides, que uns noiets volen fer rodolar; davant de l'altra hi hà un piano de maneta que toca el *Tápame*, la *Dance brune* o el *Ven y ven*. Li donen guarda d'honor uns molt ben pentinats galifardeus.

Botigues: una armeria tota plena de pistoles velles i revòlvers baratos; dues fotografies militars, on s'hi lloguen puros de fusta, vestits de gala, galons de cabo i sargent, i cavalls de cartró, per si un de l'infanteria vol fer-se passar, an el poble, per dragó de Montesa o húsar de la mort.

Després, putes. Moltes, moltes putes. Les unes, dretes; les altres, assegudes al llindar dels portals.

Còm són lletges! Còm són tristes! La pentinadora no ha arribat, encara; el grapat d'aigua que s'han tirat a la cara no més ha mig esborrat el coloret; van mal forjades, i ja fan *puerta*.

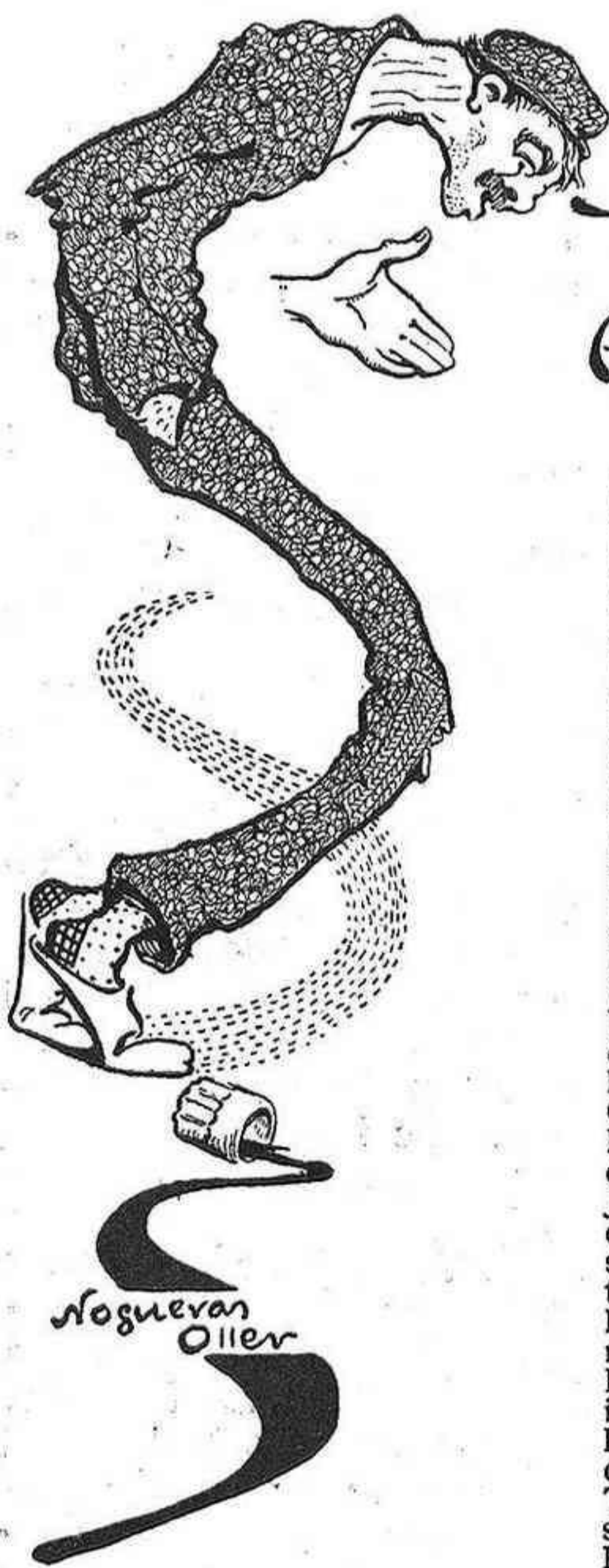
Un hom no s'explica qui, veient-les així, a la claror del dia, hi pot entrar. Algú deu ésser, sinó, què hi faríen, a les deus del matí, arrambades al portal? Pot-ser les treuen a orejar, com als llençols? Qui sab, Déu meu!

Carrer de Mig-dia; som-hi. Taverna dels italians; som-hi.

De tots aquells barris, la taverna dels italians és, pot-ser, lo més típic i característic. Es neta, posada amb un cert luxe, davant les cases de més moviment, i amb l'adorno d'aquell Maties, que toca l'acordeó als vespres i a les tardes, i d'aquells venedors de tabac de contrabàn, que l'expenen a tota hora.

En Maties és geperut i va vestit de senyor. Viu a la casa; és persona intel·ligent i de bon gust. Un dia li varen llegir l'*Elogio sentimental del acordeón* i va quedar-ne encantat.

Baixa a quarts d'onze, dona conversa als coneguts i explica la vida i miracles dels que entren a l'establiment i dels que, sense entrar, passen.



Fent
esses

Diuen que jo faig esses...
Pot-ser sí. Pot-ser no.
Diuen que jo faig esses...
Pot-ser tenen raó.
Quan toquen les sis
jo plego del Morrot.
Visc a Sant Martí,
prò... passo pel Ninot.
Pot-ser no faig dret...
No ho nego del tot.
Com que faig una esse,
vès qui no va tort!
Al Ninot vaig viure
quasi bé que un any,
i li duc al barri,
rè!, un carinyo estrany.
Hi hà cada tavernal...
I un vi aragonès!...
Un vi negre, negre,
que és aspre i espès...
Es un vi que's menja...
Quin vi, el del Ninot!
Refumuda gota
que's queda an el got!
Jo bé provo i provo,
durant el camí,
si en cap tavernota
tenen d'aquell vi...
De tants vins com provo
m'agafa un mareig...
Ballen les casotes,
i els fanals també...
Ballen les aceres,
com els empedrats...
Tots els vins que'm donen
són falsificats!...
Balla-la, Manela,
que no'm puc tenir!...
Cargolant-hi esses,
fins a Sant Martí!

Noguera
Oller

Al portal, adornant-lo, hi hà el Moreno, amb els séus fills innumbrables. Els nois petits demanen cèntims; les noies esperen al pintor que les contracti com a models; el pare ho vigila tot.

Després passa la Serafina. La Serafina és un home alt com un Sant Pau, que fa de criada en una casa d'aquelles. Va vestit amb una bata com la de les noies dels Tupinambes; porta sabates de dona, remena, i, certs dies, se posa un llacet al cap. Es moníssim. Quan se'l veu passar, amb el cove de la roba, o amb el cistell d'anar a plaça, o amb els gerros per a rentar-se les senyores, un comença a no saber si riure, o plorar, o agafar alguna estaca.

I anem, que no'l vull veure més. Un home'ns vol vendre un rellotge acabat de robar; un xicot, *cajetillas* de cinquanta a vinticin; un galifardeu fa el jòc de la carteta. Per tots costats hi han senyores que s'oregen i pentinen criatures.

Unes dònnes vènen peix blau; unes altres, verdura, i unes altres se barallen rabiosament.

Molts homes no fan rès, però s'hi fixen. Un municipal vigila. Comencen a venir botigues de drapaire i bunyoleríes. «Cà la Petit». Ah! Això és el carrer d'en Trenta! En Macià a la dreta, el «Principal» a l'esquerra, la taula d'aigua i anís. La rambla.

LETTA



Els infants captaires



DE tantes coses com, en la vida, ens menen a la franca pietat i a la sincera commiseració, ben poques logren emocionar-nos, ferint-nos de dret al cor, amb l'intensitat que ho fa la presència d'un infant captaire.

I és que, davant dels infants miseriosos, se produeix a nostra vista el xoc violent entre l'ignocència i la fatalitat, entre la somma feblesa i la fam monstruosa, dolorosíssim contrast que no'ns l'arriba a fer capir ni la més horrible de les humanes realitats.

En el séu fons, tot home, per poc criaturer que siga, hi guarda, somorta o adormida si voleu, una engruna de sentiment de pare. I una nena descalça, demanant caritat al mig d'un passeig; un *nano* sense camisola, amb el sac al coll, recollint papers; un xavalet—en l'edat en que sols hauria de pensar en jugar—cercant rosegons en un pilot d'escombres... tot això són *pel·licules* massa dramàtiques per a nosaltres, encara que estiguem prou bregats en arguments de cine.

Els infants captaires constitueixen la visió dolorosa dels vianants, en les ciutats. Davant d'un home esguerrat, d'una dona malalta, d'un vell cec i xacrós, que són vides fetes o a punt de fer llur fet, sabem mantenir el cor fort i passem de llarg. Tot lo més un «Déu vos ampari» i tirem avant. Però, davant d'un nin afanyós de viure i rioler, que tot just puja tres pams de terra i es veu ja obligat a demanar la denigrant

almoïna, davant d'això el cor se'ns trenca... No hi podem fer més.

Ens resulta tant arbitrari, tant absurde, tant trist i tant *deplacé*, un noieta allargant la maneta per a pidolar un mós de pa!... Qui més, qui menys, té criatures menudes, a casa. El qui no és pare, és oncle, o padri, o germà d'un infant... I com ens els estimem, els nostres!... Amb quin deliri!... Amb quin desinterès!... No parem mai de fer-los festes i moixaines, que ells saben agrair-nos amb rialles grasses i sorolloses i amb tendres manyaguerfes...

Al topar-vos amb un infant captaire, no us han vingut mai tentacions de donar-li quelcom de més valúa que una petita almoïna?... No us han vingut mai ganes d'aixecar-lo en braços i petonejar-li les galtes?... Sí que l'haureu fruit, aqueix sentiment pietós, davant de l'infantesa miseriosa. Però no ho haureu fet, és clar, perquè, si molt convé, el bordegàs duria la corona bruta.

Els infants captaires són el *corcó*, són l'*impertinència* dels vianants felïços.

Per a això, per a allunyar an els panxa-contents aqueixa visió punyent de la dèbil miseria, s'han creat els asils oficials per a les criatures. I per això els oficials protectors de l'infantesa vagabunda es desviuen per a recluir-los lluny de la societat.

—Esguerran-nos la digestió quotidiana amb el repugnant espectacle de la mísera infantesa!... No hi hà dret!—exclamen els ciutadans ditxosos.

I per això, an els infants captaires, els cerquen una bona reclusió; no per a endolcir-los la vida, sinó per a treure's l'odiós espectre del davant. Els tanquen, no per a tranquil·litat de la consciència col·lectiva, sinó per a tranquil·litat del ventrell de cada hù.

Els protectors oficials ja saben lo que's fan.

Millor dit, «no saben lo que's fan...».

«Perdoneu-los, Senyor!».

FRA NOI



EL NIVELL

Quan eren aprenentes *petxeristes*, la Sara i la Carmeta, eren companyes.

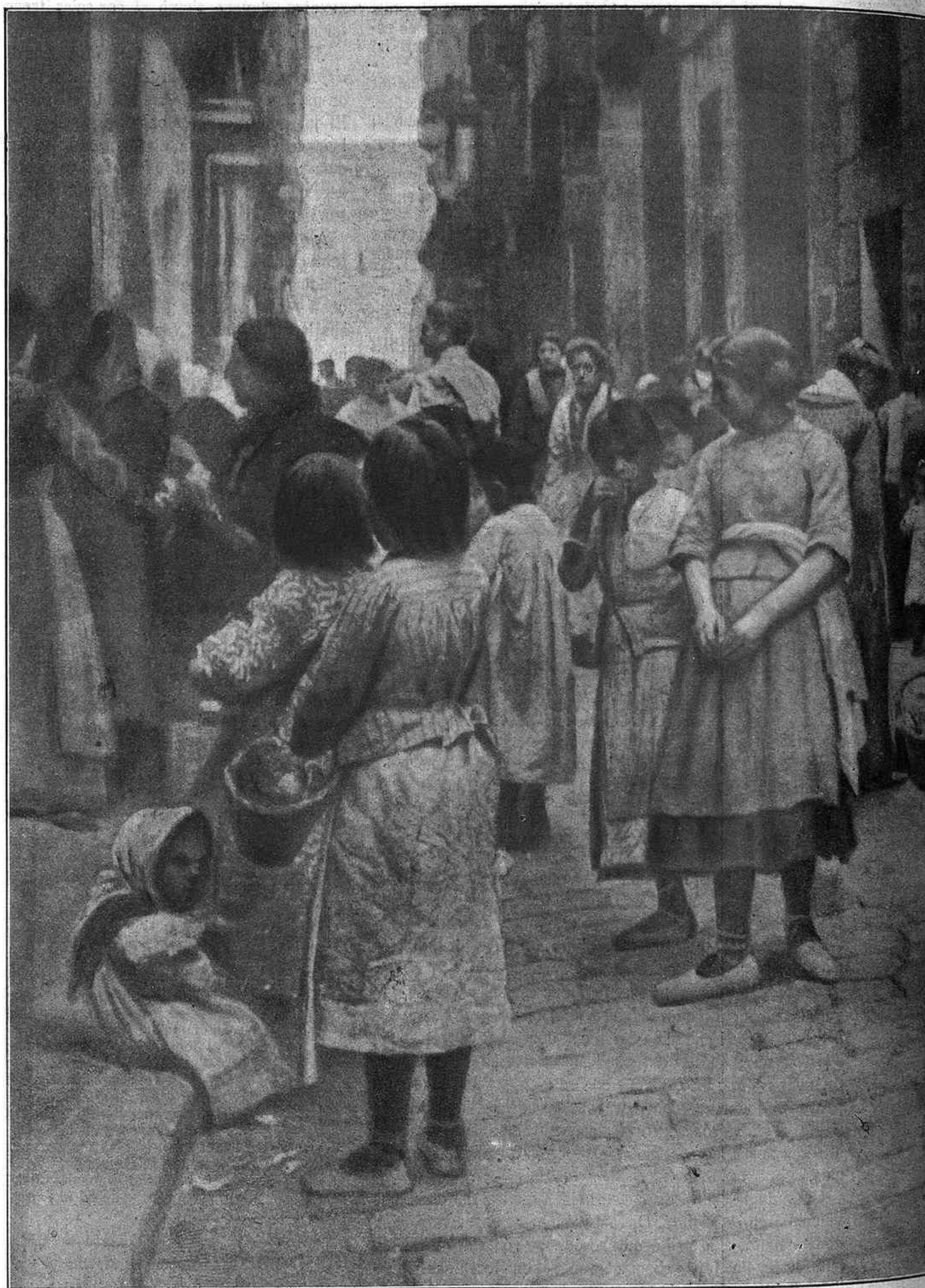
Veient-se joves, maques i amb *frescura*, varen emprendre juntes la volada, fent el debut, en el teatre «Apolo», la nit d'un ball de màscares.

La Sara va anà amunt força depressa, i, com per art de bruixes, transformada en la *charmant* i hermosa *Bella Lirio* és avui dels *foyers* la sobirana.

I tant avall va caure la Carmeta, per mal nom la *Bullanga*, que, rodolant per la pendent del vici, és avui un rebrec de *cà la Ignasia*.

Van trobar-se, la Sara i la Carmeta, l'altra nit, a la rambla, i varen saludar-se afectuoses les antigues companyes, sense mica d'orgull la *Bella Lirio*, sense sombra d'enveja la *Bullanga*.

JEPH DE JESPU



AL DINTELL DELS BARRIS BAIXOS



Aspecte del carrer de l'Arc del Teatre en les hores calmes del matí.



De quan érem estudiants

D'aquella casa se'n podria escriure una novela, semblant a *La maison Tellier*, d'en Guy de Maupassant, o a aquella altra que en López de Ayala ha descrit en *Tinieblas en las cumbres*. Era una d'aquelles cases que conserven, mitjançant uns mòdics emoluments, la vella virtut de l'hospitalitat, i són patriarcals per als assidus, malgrat la seva cínica classificació i les seves habituds vicioses. Però aquesta, com altres cases semblants, és una forta escola de vida, i ho fou per a mi, que tot just començava l'adolescència. Si tingués un fill i en qualsevol d'elles admetessin pensionistes masculins, em fóra grat, per a allisonar-lo en realitats i picardies, tenir-li un curs sencer.

La senyora de la casa's deia Elvira. Tenia dues coses grans, el cor i les pantorrilles, i ens l'estimàvem per les dues coses. Sabíem tota la seva vida, i ella sabia la nostra. Ens feia ensenyar els retrats de les nostres famílies i ens deixava diners. Si algú es posava malalt, l'anava a veure i a cuidar. Per a animar-lo li ensenyava les pantorrilles grosses i li deia:

—Posa't bò, posa't bò, que'n tinc una de nova.—

Les noies que hi anaven eren totes filles de bona casa. L'Elvira no volia dones perdudes. La Carmeta era carnícera, la Rosa tenia'ls pares sabaters, l'Antonieta estava amb un, l'Amalia en un establiment de banys, i la Conxita era casada. Aquesta era sentimental, i un company, natural de Figueres, era'l favorit. Per a trobar-se amb més llibertat, es veien en el séu pis, quan el marit era a fóra; però, un dia, l'estudiant figuerenc no pogué entrar, perquè ella, tota esverada, ho impedí.

—Però, què passa?

—Es que ell està malalt.

—Què té?

—Una *apendicitis*.—

L'estudiant, que ho era de medecina, volgué bromejar.

—Doncs, mira, fés-te compte de que tens marit per pocs dies. Se'n salven molt pocs d'aquesta malaltia.—

La Conxita's posà a plorar.

—Però, per què plores?—

I, la gran perduda, respongué, sanglotant:

—Es que... és que me l'estimo.—

En canvi, l'Antonieta era la més cínica. A casa l'Elvira s'estimava amb un xicot que, per a fer alguna cosa, corria cotons. Donava la casualitat, i el xicot ho sabia, que la seva mare tenia relacions amb el que s'entenia, fóra de la casa, amb l'Antonieta. Els diners de la mare anaven a l'aimant, aquest pagava a l'Antonieta, i aquesta socorria el fill, el xicot corredor de cotons. I aquest, que volia ésser pervers, deia:

—Aquesta, l'Antonieta, és el meu cordó umbilical.—

Una nit ne vàrem conèixer una de nova, la Tereseta. Molt mudadeta i ben parlada, però a la senyora Elvira no li va acabar d'agradar, perquè, per a ella, aquella xicota feia de la vida. Començà per dir que se li tenia de respectar al *novio*, i, consultats que fórem els habituals, el *novio* fou admès. El *novio* no tenia més decòrum que en el vestir, d'home que viu de les seves feines masculines. Un dia ens va explicar la

seva caiguda, que, suscintament contada, era aquesta: «Jo m'estimava molt a la Tereseta, però a les set del matí tenia d'anar-me'n al treball. Un dia, la Tereseta'm va dir que'm quedés, que ja'm donaria ella el jornal que tenia d'entregar a la família. Vaig acceptar. S'hi estava tant bé en aquell llit, tant calent! Això es va repetir altres matins, fins que no'm vaig aixecar més. El jornal no falta a casa, i jo, la Tereseta i la família, tots contents».

Aquest minyó, ben plantat, per als séus gastets tenia un altre ofici, similar. Feia postals pornogràfiques. Es l'home que més ha explotat el físic.

A la casa hi venien dos personatges completament contradictoris. El Pepet, el senyor espòs de la senyora Elvira, i un capellà. Al representant de Déu no'l vàrem veure mai. Quan arribava, l'Elvira'ns treia de la sala, tancant-nos an el menjador. Aleshores, el sacerdot passava a la sala i la seva confessió amb l'Amalia restava secreta, com cal a tota confessió.

Mai l'Amalia'ns volgué dir el nom del clergue, ni les seves senyes, i per això l'anomenàvem «el clergue fantasma». Tant sols un dia, al final



INVERTIT

La Gravada del districte V: —Amb aquesta passa de virtut, aviat no podre dur ni mitges reixades.



d'un sopar, ens explicà que era molt alegre, molt generós i que la feia renegar.

—Renegar? I ara!

—Però em fa renegar de tot, menys de les sagrades formes.

—I per què?

—Perquè diu que's tenen de guardar sempre, les formes.

Oh, clergue, encara inconegut! Segurament que sota la teva sotana hi havia una ànima forta i selecta de cardenal!

Al senyor Pepet, en canvi, el vèiem tots els dies. Era cotxer i tenia les *ideies*. Vull dir que era anarquista, i, com que jo també les tenia, les *ideies*, me donava consells.

—Tu t'hauries de juntar amb la Rosa. De joveneta va ésser la «querida» d'en Tarrida del Màrmol.—

En el seu cervell portava quatre idees, tres de concretes, el cotxe, l'Elvira i la taula de l'Elvira, i una altra, molt vaga, de l'anarquia i els seus homes. Un dia'l convidarem a dinar a can Moritz. Havíem guanyat en l'academia del «Colón» i ho anàrem a celebrar. El senyor Pepet tenia un estómac tant gros, com grosses eren les pantorrilles de la seva Elvira. Quan ens aixecàrem, en vèu alta, ple de joia i amb la lògica sorpresa dels que l'escoltàvem, exclamà:

—Carai! Ni en Malatesta's f.. un dinar millor!—

L'Elvira va morir, d'una pulmonia, fa uns vuit anys. El Pepet no va dubtar gens ni mica: l'enterrament es tenia de fer civil. La Conxita i la Amalia, que encara freqüentaven la casa, i les seves noves companyes, s'oposaren i decidiren que l'enterrament portés tots els capellans possibles. Nosaltres opinàrem igual, per a que poguéssim prendre part en la cerimònia el «clergue fantasma».

La corona, després de moltes discussions i a petició meua, no portava altra inscripció que aquesta: «A l'estimada Elvira. La Casa».

Així, l'epileg d'aquella vida, prenía'l caràcter mercantil i sentimental que tingué sempre. Ara, l'Elvira, és un record en la nostra vida. Per Catalunya, en la memòria d'un notari, d'un borsista, d'un metge, d'un escriptor, d'un propietari, hi ha l'història estimada d'unes pantorrilles grosses i d'un cor tant gros com les pantorrilles.

PARADOX

DE CÒM NO S'HA D'EXAGERAR EN EL ROBAMENT

PER molt que s'hagi dit contra el lladre i se l'hagi escomunicat, empresonat i engabiàt; per molt que hagi sigut perseguit per tota mena de justícies i tota mena d'esbirros; per molt que se l'hagi ofès de fet i de paraula, i se li hagi perturbat aquella pau i repòs que necessita el ciutadà quan li arriba la vellesa; an el fons, si el lladre ha robat, an els que són més rics que ell, per a repartir-ne un xic an els pobres, se li té l'admiració que's té al maligne esperit i al Baixíssim de l'Alomar i al Barrutet de mossèn Alcover, i se'l persegueix, però amb respecte.

Serà, tal volta, que'l poble pensa que n'hi han tants que roben a l'engròs, sense que'ls pertorbi ningú, i que dels milions que han robat tant sols ne gaudeix la família i algú que altre fill natural, i la maturranga artificial, que fa que's digui «Del mal el menys»; serà, pot-ser, que l'ésser robat de mica en mica amb els aliments, amb el pes, amb la qualitat, amb la química o amb la mitja-cana, és un ésser robat tant persistent que arriba a cansar més que l'altre, o perquè pensa que hi han tants homes que no han arribat a lladres perquè se n'han pogut passar o perquè no han tingut ocasió; serà per allò que tots creiem mentres no arribem a ésser propietaris, que «la propietat és un robo»; serà que tots, un jorn o altre, hem passat, sense pagar drets, un parell de llonganices, enganyant als burots, o bé cigarros a la frontera, enganyant als carrabiners, robament petit, que no'n diem robament per



«ADAGIO» DE CARRERÓ

—No us escarraceu en tocar, que ara no passa ningú.

—Me'n f..! Tocaré per a mi.



DE LA MALA VIDA

—Diu que la «Xurra» té visites... M'esperaré. Ara és l'hora de demanar-li «calderu».



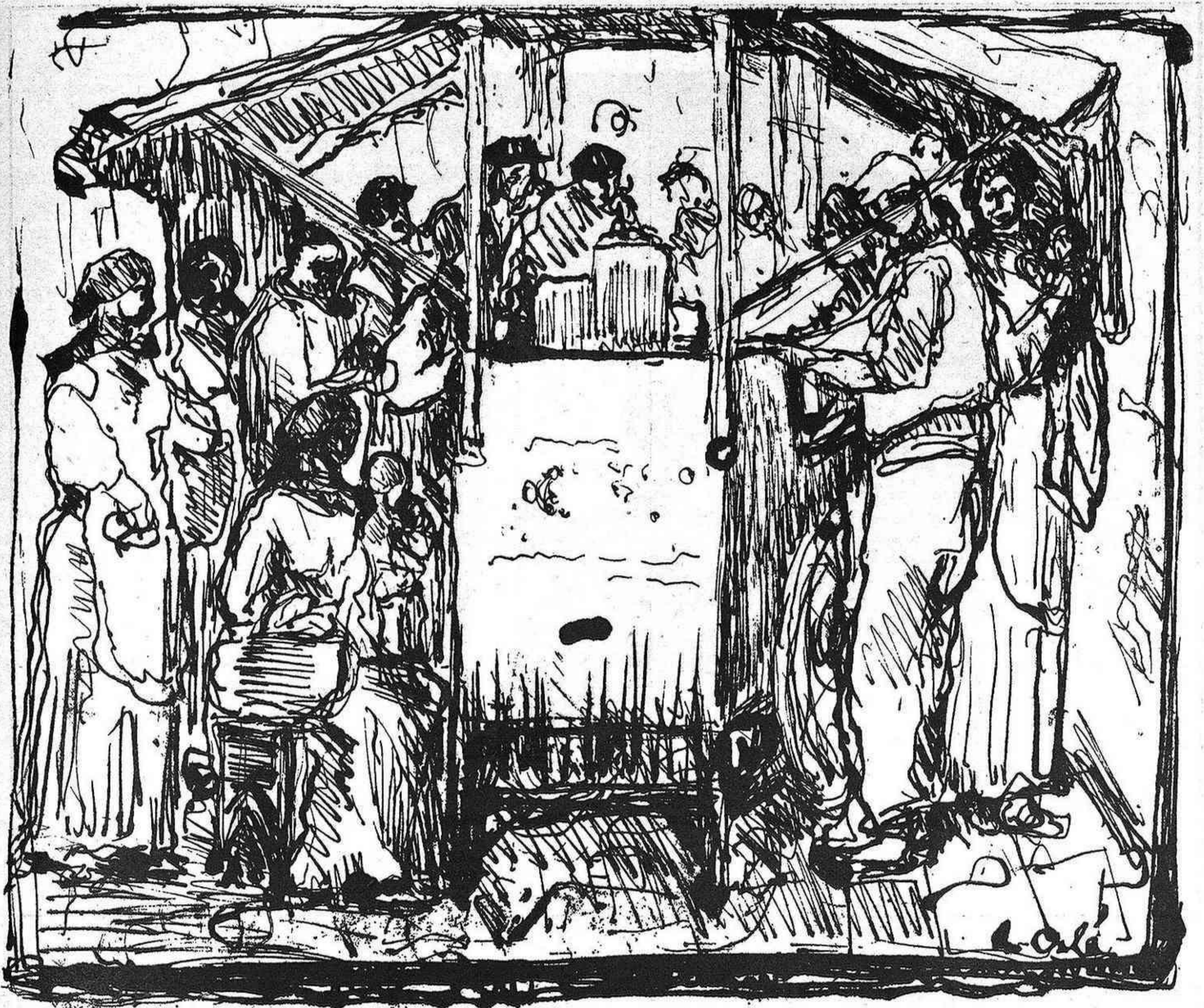
ELS VALENTS

—Hala, «Rancu»!... No deies que'm volies matar?
—A sangs fredes, mai. Si per cas, abans, hem de enfadar-nos.

mutua condescendencia o perquè seriem masses a ofendre'ns; serà, per fi, que aquest robar és un robar convingut...; el cas és que quan el poble veu un lladre franc, decidit, d'aquells que se'ls hi pot dir a la cara; un lladre de bosc, de bardica; un lladre que no sab de comptes ni de teneduria; que no té balances ni raspadors; que no té advocats que l'aconsellin, ni entrellats de filferro que'l tapin, ni taulells que'l fortifiquin, sinó una mula, un trabuc, camp per a córrer o lloc per a fugir; el poble que veu que aquells homes en roben deu als senyors que'n tenen, per a donar-ne dos als que no'n tenen, al mateix temps que'ls condemna els hi guarda una admiració que quasi es torna simpatia.

Tots sabem amb quantes excuses hem tractat de perdonar les vides de Roca Guinart i de don Joan de Serrallonga. An el primer, el mateix Cervantes li fa els elogis més grans que's troben en tot el Quixot, i del nostre Serrallonga quasi es pot dir que n'hem fet un heroe de Catalunya. El bandido generoso ha fet plorar a més pares i mares que les quintes o que'l xarampió, i, fa poc, el Villillo i el Pernalles tenien més defensors an aquella Andalusia que en Cúchares i que en Lagartijo. I és que, en el fons, en tots aquests lladres, a més de la valentia, de l'atreviment, de l'aventura, del menyspreu a l'ordre i a la vida, el poble hi veu un braç inconscient, que treballa per a arrencar d'una manera violent lo que ell no pot amb els seus planys; que venja la seva miseria i castiga l'injusticia. «D'aquests diners—es diu el poble—que han arrencat els senyors de la suor dels nostres fronts; que no poden tornar a ésser nostres per culpa de la guarda civil, i que'ls bandits s'han fet seus, n'escampen una part pel món, i lo que'ls rics no feien a les bones, els ho fan fer ells a les males. Aquestes caixes de cabals que no han pogut obrir més que'ls seus amos, ells les obren i, un cop obertes, pot-ser ens en tocarà alguna cosa. An aquests botiguers, que a pecics ens han anat fent estafadetes, amb una constancia de formiga, avui els arriba El generoso i amb un cop de peu els desfà el niu, i el lladre que tant ha lograt no s'hi fa mai ric, fent de lladre; mai compra finques ni solars, ni mai arriba a tallar el cupó: l'únic cupó que té és el seu cap, i en lloc de tallar-lo ell, li tallen».

El lladre de ciutat, naturalment, no té tant camp per a córrer com l'altre, i s'ha de valdre de l'astucia, i l'astucia mai el poble l'estima tant com el coratge. El lladre de ciutat, ademés, té de lluitar amb la competencia de tants com fan del seu ofici d'una manera clandestina i sense pagar contribució. El lladre de ciutat—pobre lladre!—és més vist i més perseguit, i com que hi hà més reixats que an els pobles, perquè'ls uns no's fien dels altres, si vol afavorir als pobres no té tants medis d'esplaiar-se; però, així i tot, essent tant perseguit i havent de fer servir l'enginy, poc admirat pels cors senzills, també té la seva parroquia d'ànimes tendres i pietoses. Aneu a un cine qualsevol, i veureu que fins els apatxes tenen la seva protecció. Ja'n pot ésser, el lladre, de lladre, que, si és jove i guapo i generós, sempre el públic vol que s'escapi. Quan veu arribar el detectiu,



UNA «MAISON DORÉE» AMB RODES

El «càfil» del dematí.

que li prepara un parany, si el públic pugués, pujaria i desfaria la ratera; quan el veu dintre un armari i tem que pugui ésser sorprès, l'avisaria perquè fugís, i quan el veu córrer pels camps, amb aquell neguit de pel·lícula, sembla que'l públic l'entreni perquè s'escapi més depressa, demostrant-li, en tot i per tot, col·laboració i simpatia.

Aquest públic an aquell lladre, l'amagaria a tot arreu... menys a casa seva. Allí no hi juguem! A la pel·lícula, a salvar-lo, però, al carrer, a córrer-li al darrera! En tocant al calaix dels homes, es perd la generositat. Tot-hom és generós per tot, tot-hom ho vol afavorir tot, és benevolent per tot; però d'aquest tot o d'aquests tots, se n'ha de rebaijar el de que executa d'una manera directa a l'home generós, i a l'home generós no hi hà res que l'ofengui tant com que li toquin els diners, que potser han sigut guanyats d'una manera ofensiva. Per això els jurats de tot arreu no miren prim amb els homes que

han assassinat un fill, perquè es diuen «No pot ésser el teu», i hi miren molt amb els que roben, perquè pensen «Podrien robar-te lo teu».

Quedem, doncs, en que'l lladre de bosc simpatitza an els cors senzills, perquè, sense donar-se'n compte, els consideren una vàlvula; que aquesta vàlvula, en les ciutats, ja perd un aic per ésser massa aprop, i que, quan arriba a la pràctica, desespera al bon ciutadà, que no li agrada la controversia, i acabarem amb un consell:

Que, repassant-nos la memoria tots els que haurem tingut botiga i hem donat un copet a la part nostra de la balança; tots els que haguem deixat diners, a un interès pujadet; tots els que, havent sigut regidors, haguem parat la mà benèvola; tots els que hem passat un pollastre per les barraques dels consums o un vestit de seda per Portbou; els que hem pres una hora a l'amo o robat dugues a l'obrer; tots els que hauríem de tenir un dubte,



—Que hi hà ascensor, al teu hotel?
 —No. Hi hà pou, per a baixar-hi.

però que no'ns vaga de tenir-lo per no enquietar la consciència; quan vegem un lladre que corre, i la gent de bé crida «Agafeu-lo!», pensem que és un... exagerat, que no sab fer les coses amb ordre, i ajudem-lo a agafar, però amb respecte, i no per raó, sinó per exemple i, sobre tot, per aminorar lo més terrible al comerç i al negoci: la competència.

XARAU

PAISANS

La Lluïseta havia complert uns setze anys molt aprofitats; era alta, morena, de rostre vistós, d'ulls negres i rodona de tot arreu. Acabava d'arribar del seu poble, una vileta insignificant de la província de Lleida, per a entrar a servir a casa d'uns senyors de la ronda de Sant Antoni.

El primer dia d'anar a la Boqueria ja va topar-se amb



Els «espardenyers»



—Pobres naixem, pobres vivim i pobres morim...
Reïra de Déu!... Maleit siga tot!...

una paisana, una noia més ganapia que ella, filla d'uns masovers de quatre hores lluny del seu poble.

—Hola, Lluïseta!... De quan ensà per Barcelona?

—Ai, la Pepal!... Mira, demà farà tres setmanes que vaig baixar d'allà dalt.

—Que surts, a les festes?

—Amb la senyoreta, sí; sola, encara no he sortit mai.

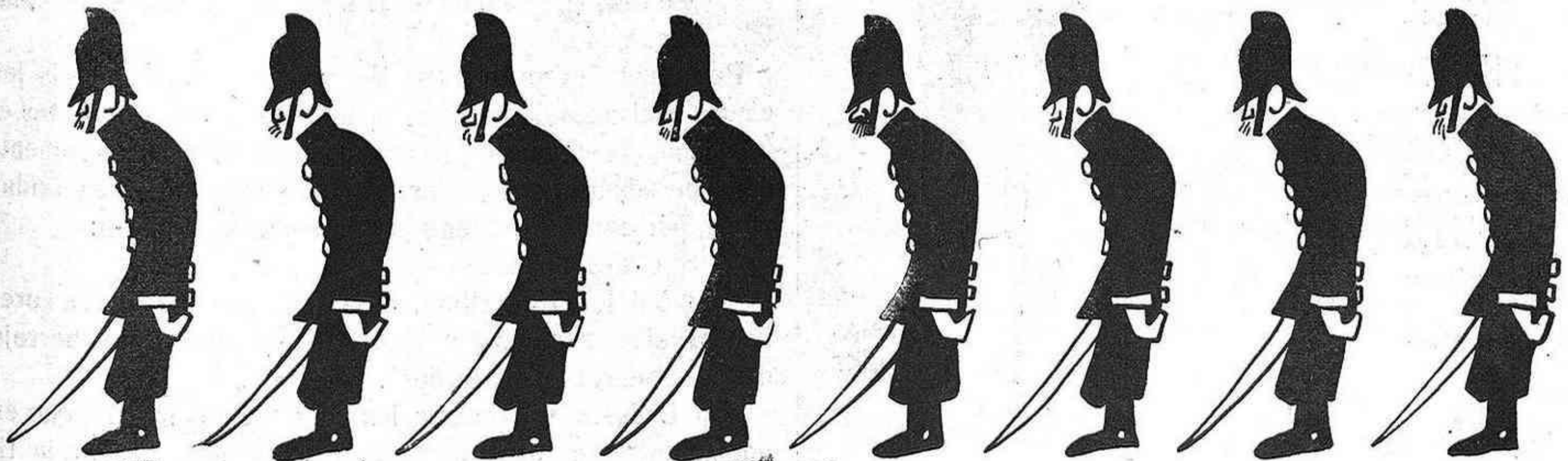
—Ai, la tonta!... Vina'm a buscar, diumenge.

—On vas, tu, els diumenges?

—A cà la Munda, la drapaire de Coll-blanc. Vina-hi, que'ns divertirem!... Uil, no'n veuràs pocs de noies i xiquets de Lleida, a cà la Munda!...

—Pot-ser sí, que vindré. On estàs?

—Aquí davant mateix, mira... Al tercer pis.



La «carga»



En poques setmanes hi va anar cinc cops, la Lluïseta, a cà la Munda.

No li agradava gaire, el lloc; li inspirava certa estranya temença l'aspecte d'aquella dòna, vella, amb cara de bruixa, escardalenca i bruta, nerviosa i bellugadiça com un mal esperit; però en la seva botiga s'hi respirava un tal aire *d'allà dalt*; e'is concurrents, els objectes, les *berenades*—aquelles coques amb pebrot!,—el llenguatge, les cançons que s'hi sentien, i les bromes que s'hi feien, tenfen tal regust de la comarca lleidatana, que aviat la Lluïseta va sentir una invencible atracció per aquell rònc drapaire de Coll-blanc.

L'última vegada ja sabia el camí, i va anar-hi sola. Haví

acabat de rentar els plats més tard que de costum, i va arribar-hi que ja vesprejava. Era un dia d'hivern, plujós i trist. A la botiga, refugi de lleidatans, hi havia, aquella tarde, la Munda i cinc paisans més, dues noies de Tremp, que servien, com ella; un minyó de Tàrrrega; un altre de Lleida mateix, que li deien el Llurba i que treballava a les brigades, i un soldat, fill d'Agramunt; tots asseguts damunt de pilots de draps.

Estaven en el bo de la gresca, i encara va arribar a temps per a beure un trago amb la taça—un porró blau,—que passava de mà en mà. Com que del carrer entrava molt fred, la Munda va ésser del parer de tancar la botiga i seguir la festa a porta tancada, amb més intimitat. Els xiquets i les noies hi varen assentir amb entusiasme, i la porta's tancà. Del sostre penjava un miserable quinqué de petroli. El soldat va posar-se a tocar la guitarra, i, tot seguit, una de les noies se li va anar a asseure als genolls, i el minyó de Tàrrrega i l'altra noia bogejaven amb pecics i rialles en un recó.

La Lluïseta, asseguda al costat de la Munda, estava astorada per tot allò que veia i que no comprenia. En Llurba se li apropà de sobte, i abraçant-la grollerament li engegà un rot, que volia ésser un petó, al mig de la boca.

—No tinguis por!—va dir-li la vella.—Entre paisans ja és permès... Tots som de Lleida aquí, dòna.—

I l'esmortuida llum del quinqué va acabar per extingir-se totalment.

En aquell instant en Llurba va llençar-se sobre la paisana, mig ajaçant-la damunt d'un pilot d'americanes velles. La grapada va ésser brutal, salvatge. A la Lluïseta va semblar-li, de cop, com si un escorpi gegant li rosegues les entranyes. La Munda, al seu costat, cridava, fingint indignació:

—Què't fa, aquest home?... I ara!... Vaja, també! Deixeu-la!... Prou n'hi hà!

Però amb les dues mans de bruixa ajudava a obrir les cames molsudes de la pobra noia, per a que el brètol fés el fet. Ella apretava l'un genoll contra l'altre, rabiosament, desesperadament, i s'exclamava plorant, però sense cridar gaire, per por, perquè en Llurba no parava de dir-li:

—Si crides, et mato.—

I això li deia tot petonejant-la, fregant-li els llavis a l'orella, babejant-li el rostre amb una immunda saliva, barreja d'all, de pebrot i d'aiguarent.

La Lluïseta va resistir heroicament dos minuts, que en aquell antre de fosca semblaren dos segles, però, a la fi, vençuda, atuida per les urpes de l'esperver que li agarrotava



Seca. La pell i l'òs.
Té la mirada morta...
I amb un atac de tos,
al dintell de la porta:
—Rossss!...

Darrera el *rosss!*..., un *au!*...
Darrera l'*au!*, la clau.

La clau; l'escaleta,
cargolada, dreta,
de graons trencats...

L'escaleta fosca,
que sembla una rosca;
que'ns deixa enroscats!

La trista escaleta
dels amors macats.
La mala pesseta
dels misers pecats!

Carrer de Mig-dia,
carrer mal-parit:
millor l'escauria
de la *Mitja-nit!*

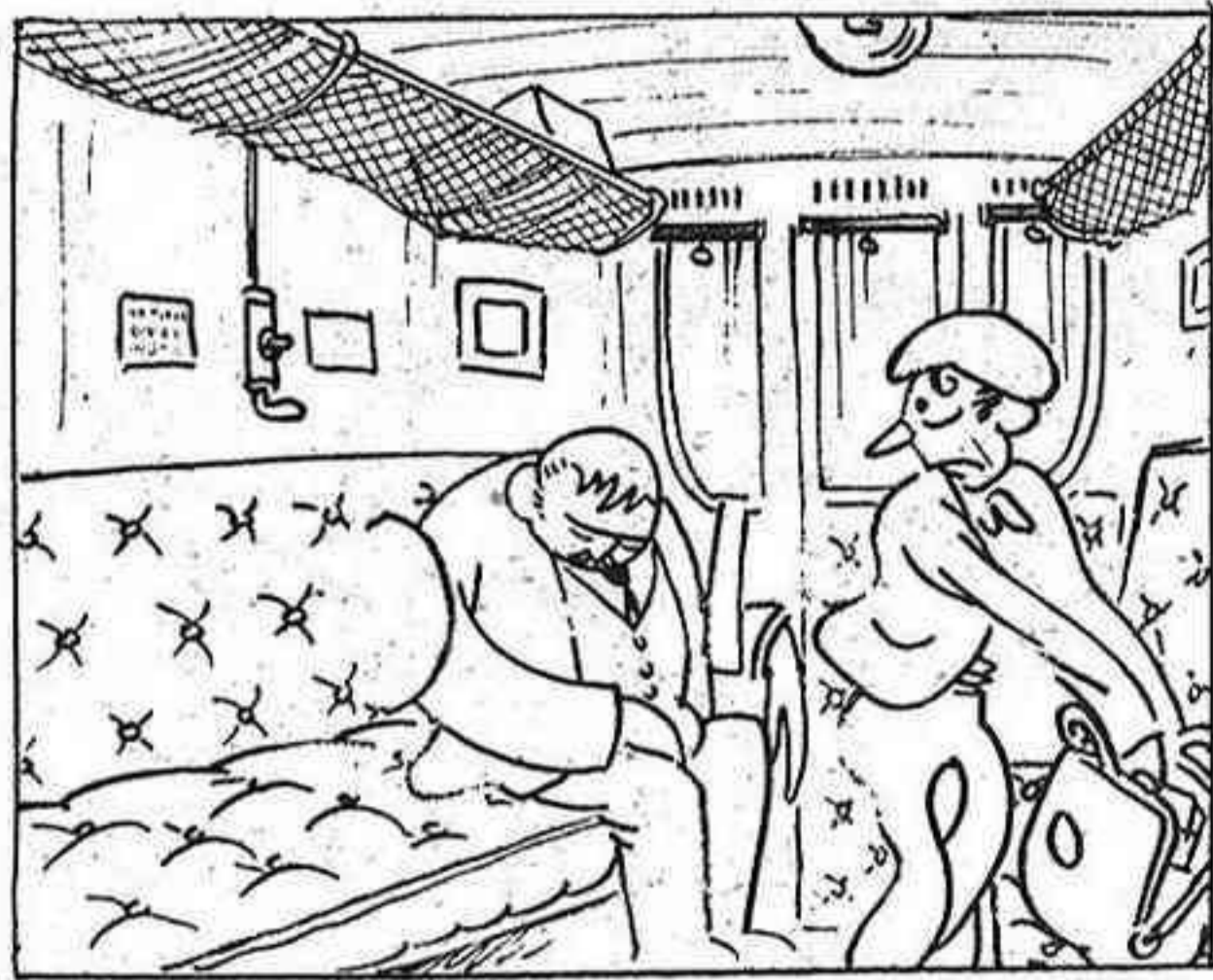
Nogueras
Oller



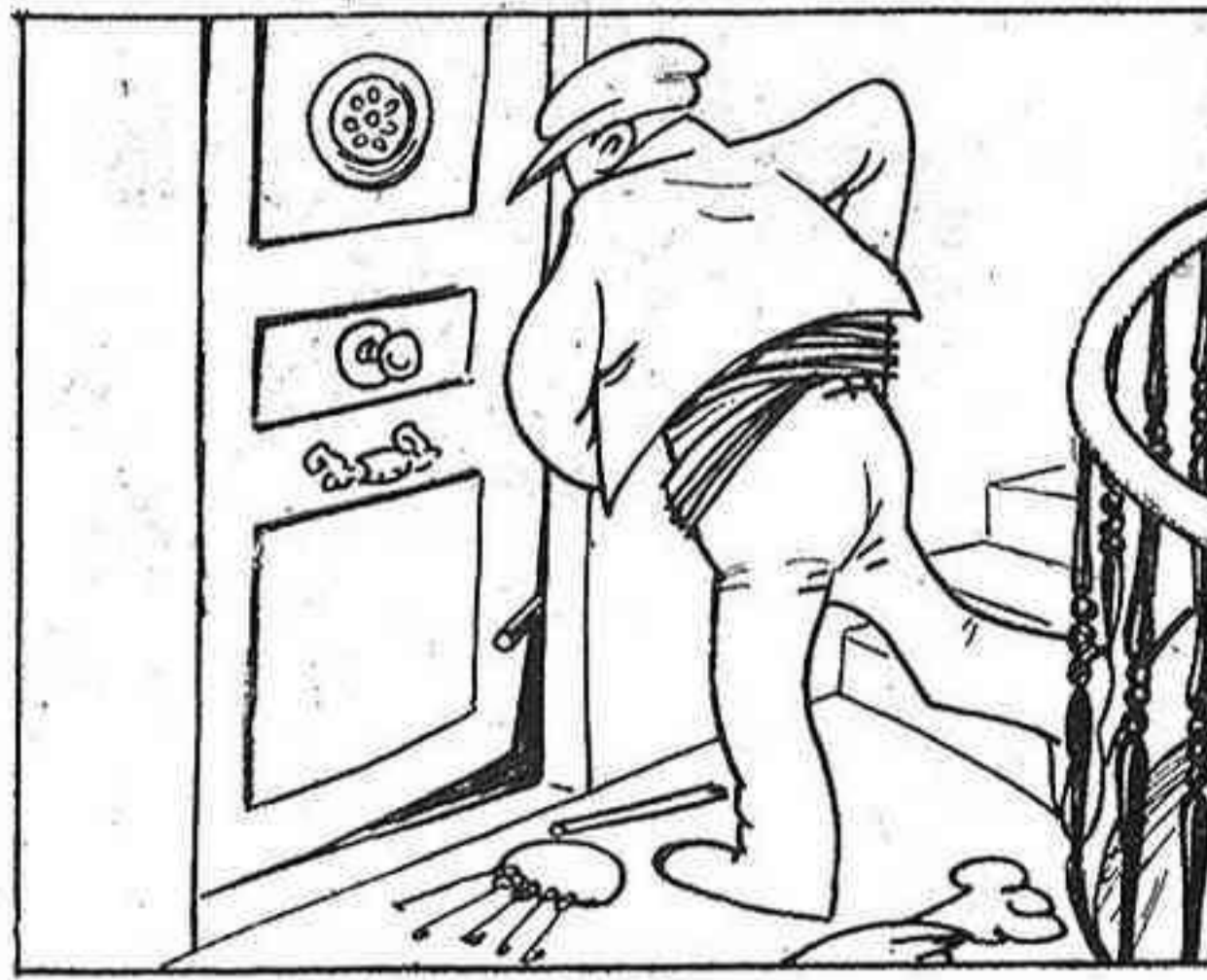
LA NÉTA DE MARGARIDA GAUTIER

—Que és trist quedar-se viuda cada dia!

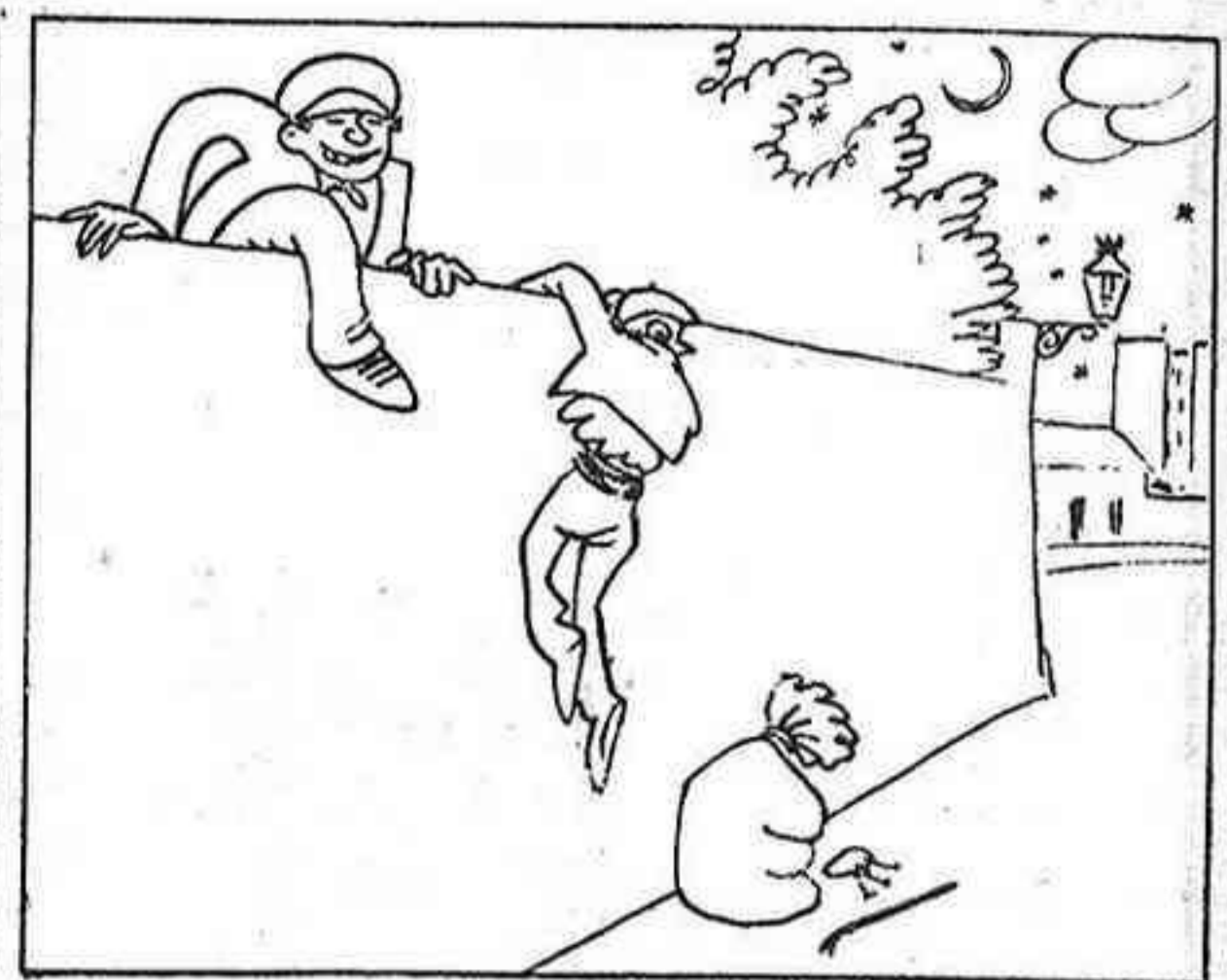
"MOSSEGUES" I MANERES DE 'MOSSEGAR"



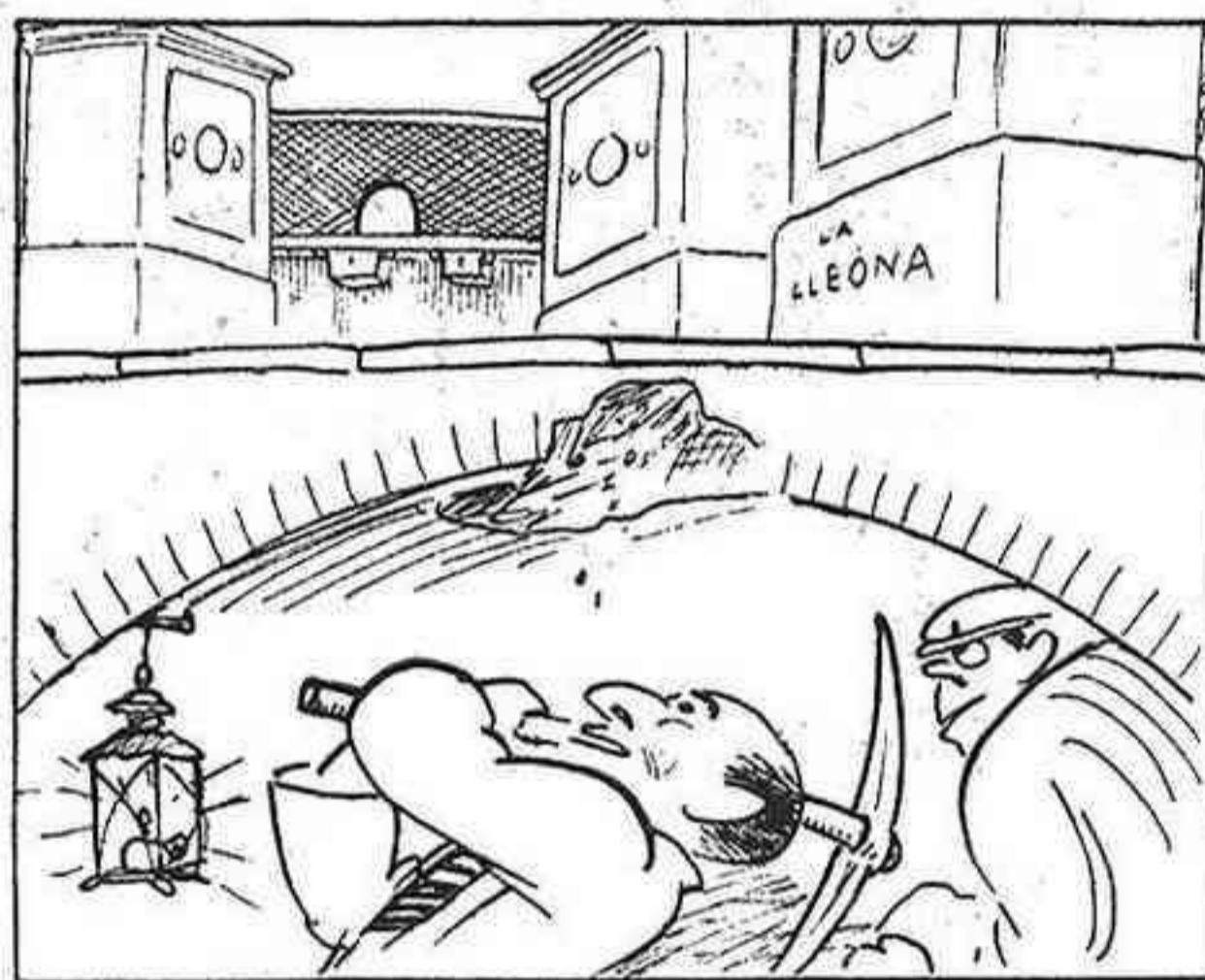
Pels "xiscles"



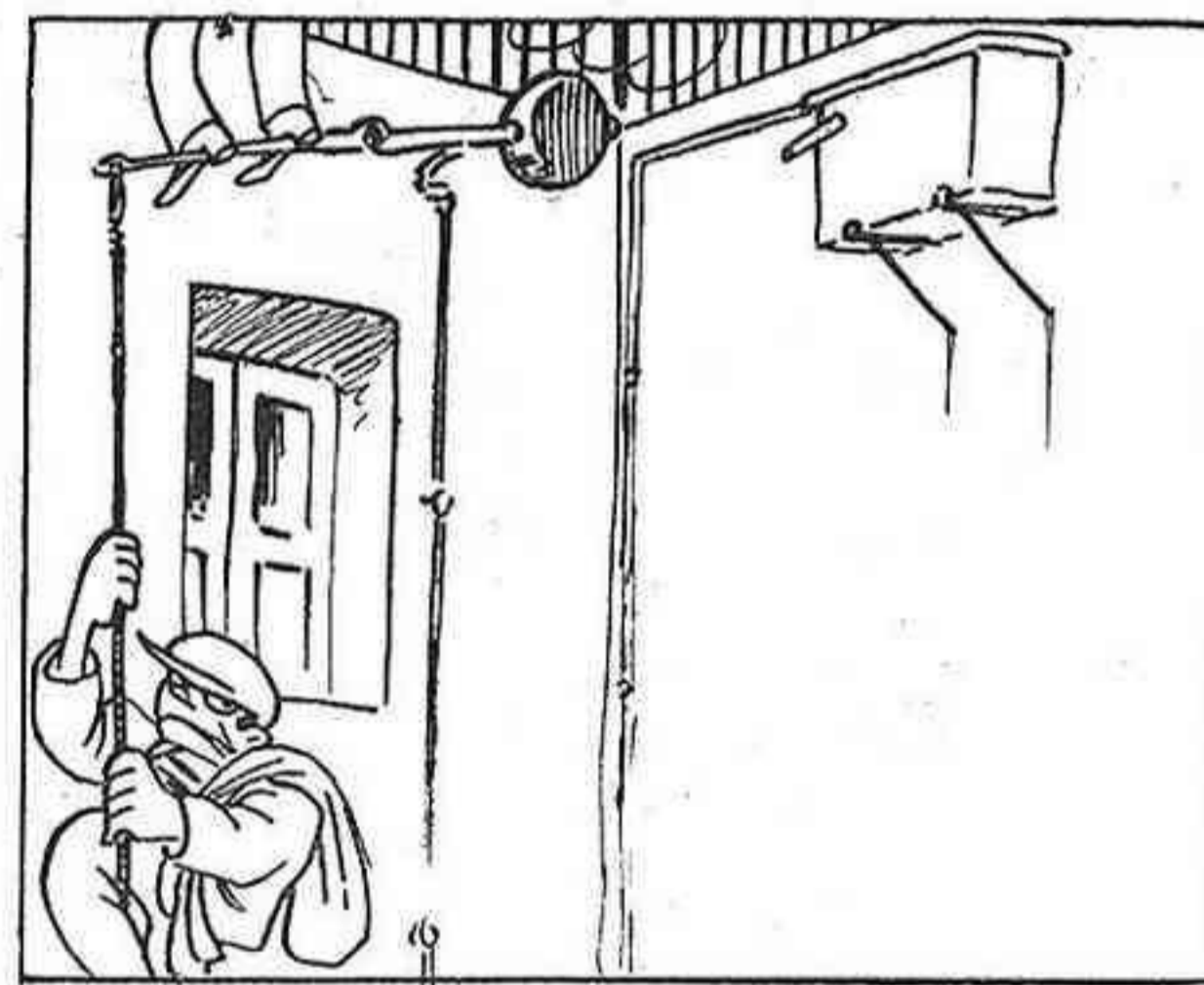
Pel "tapu"



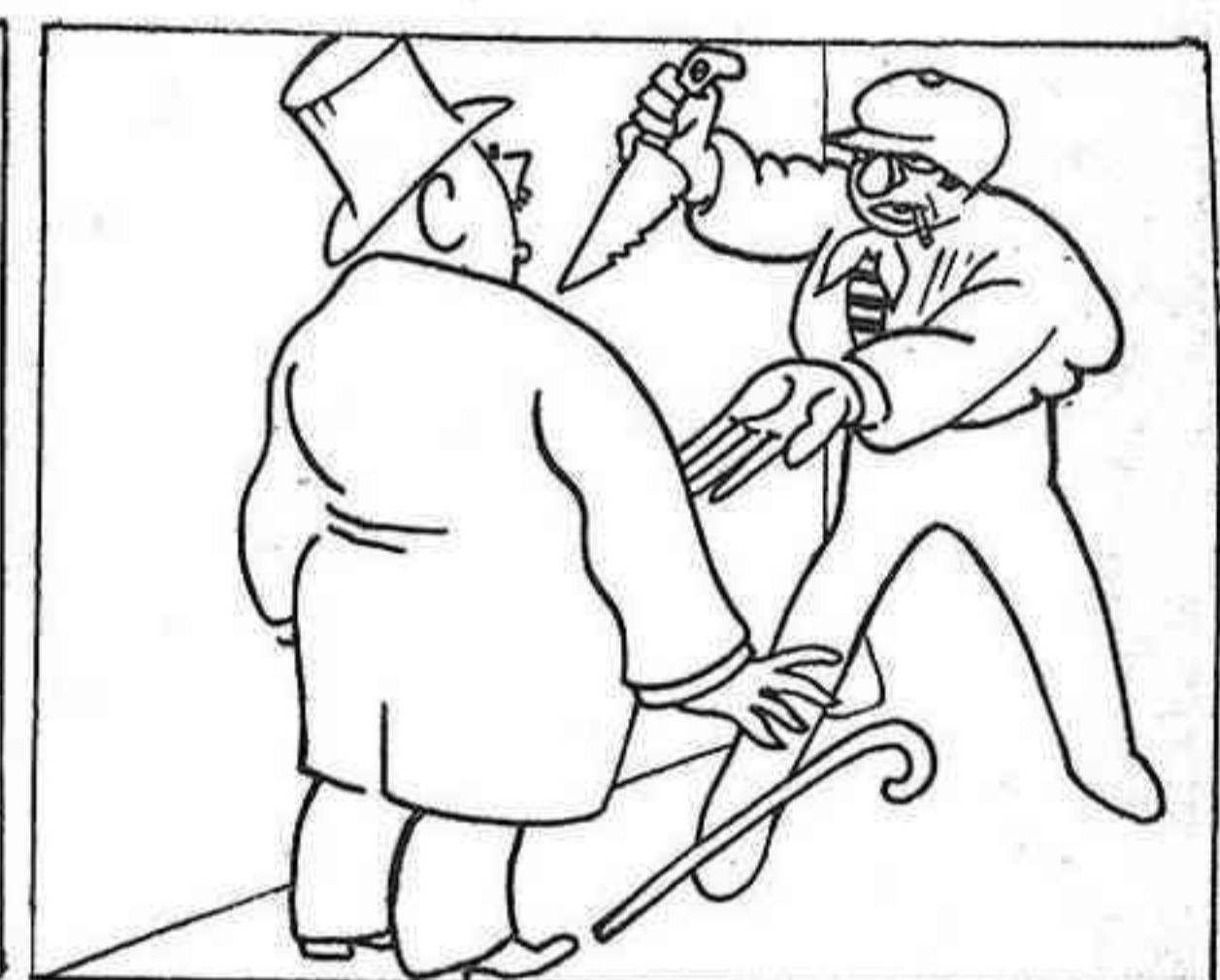
Pel "brinco"



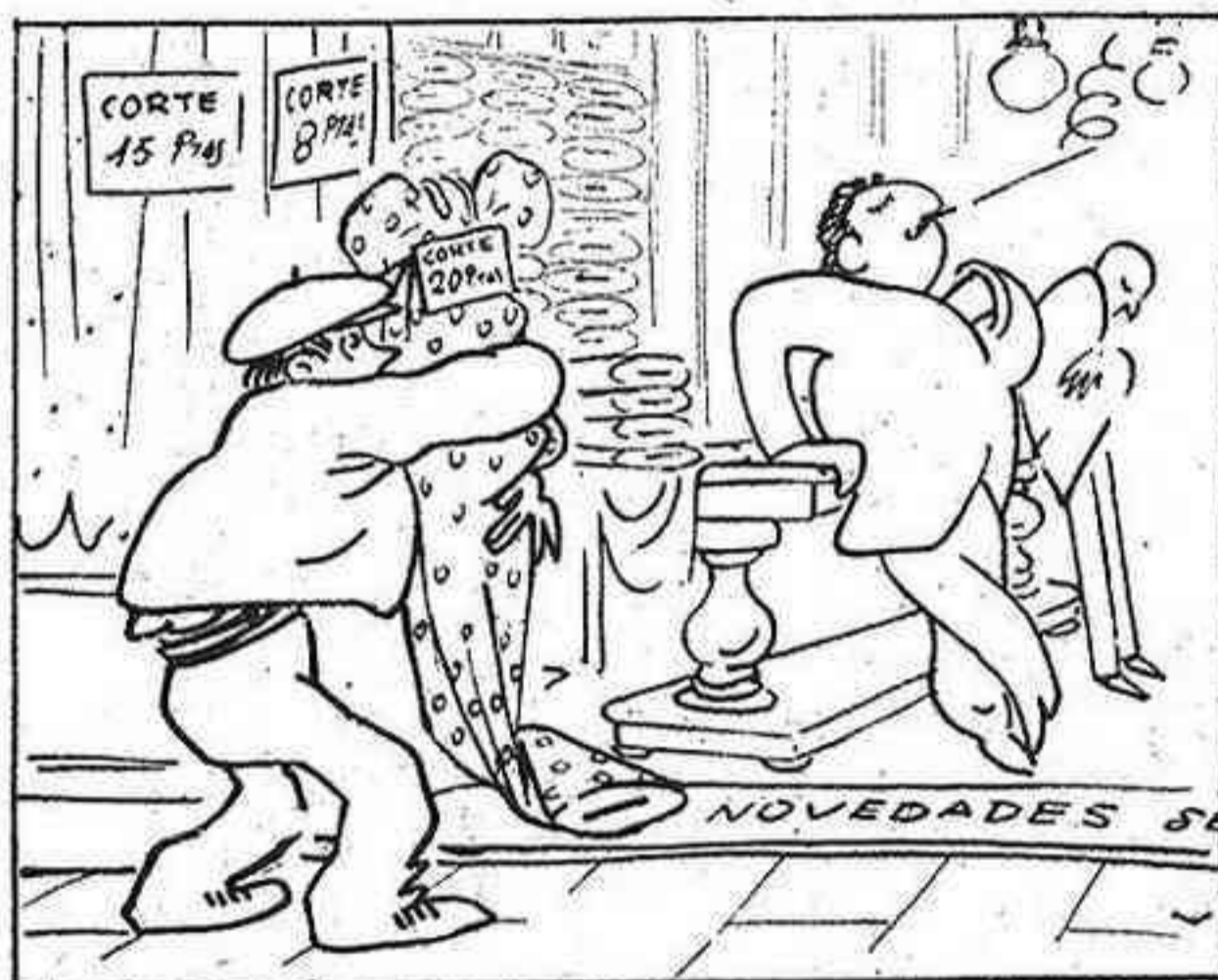
Per l'"escalo"



Pel "gaspà"



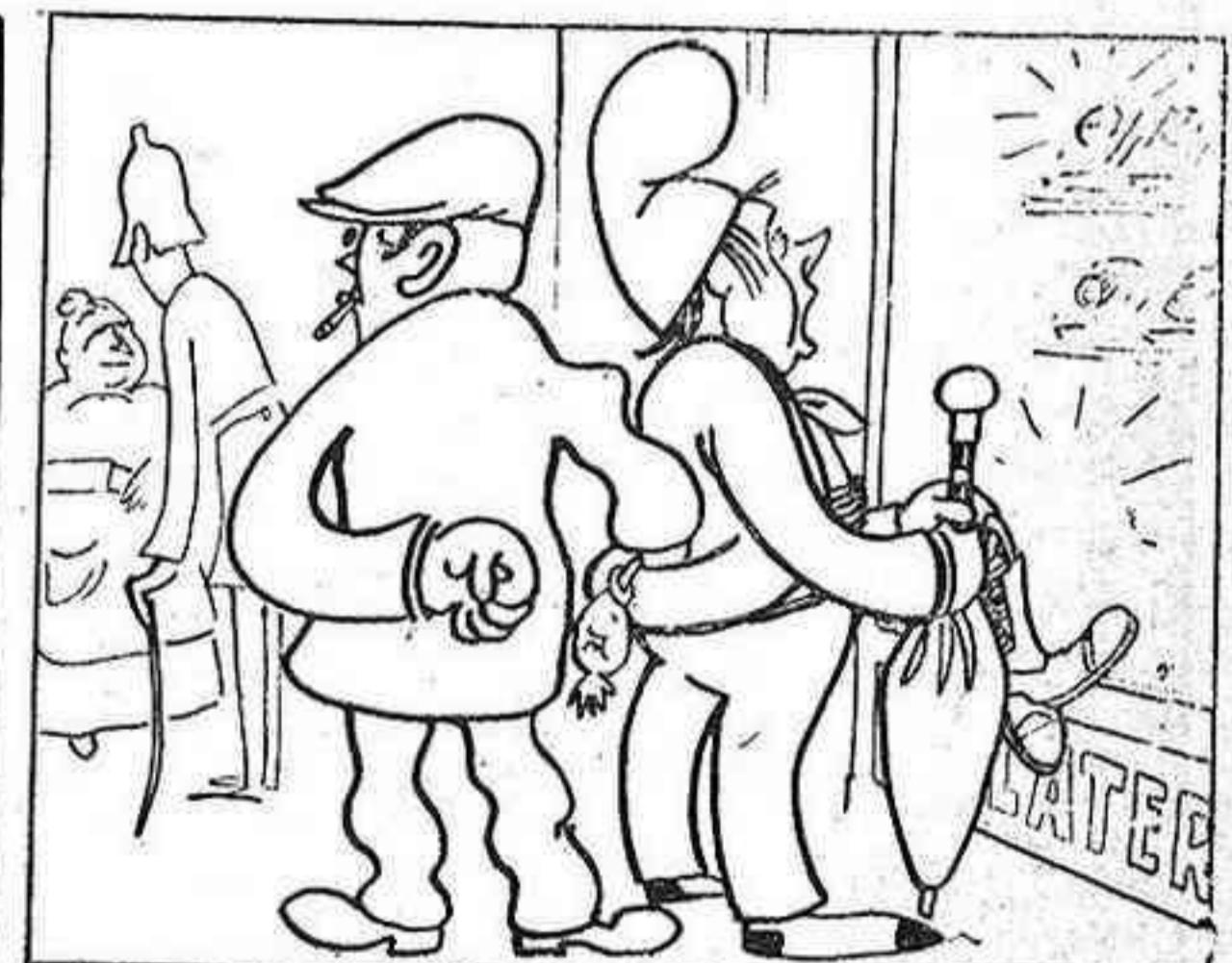
Per l'"espantu"



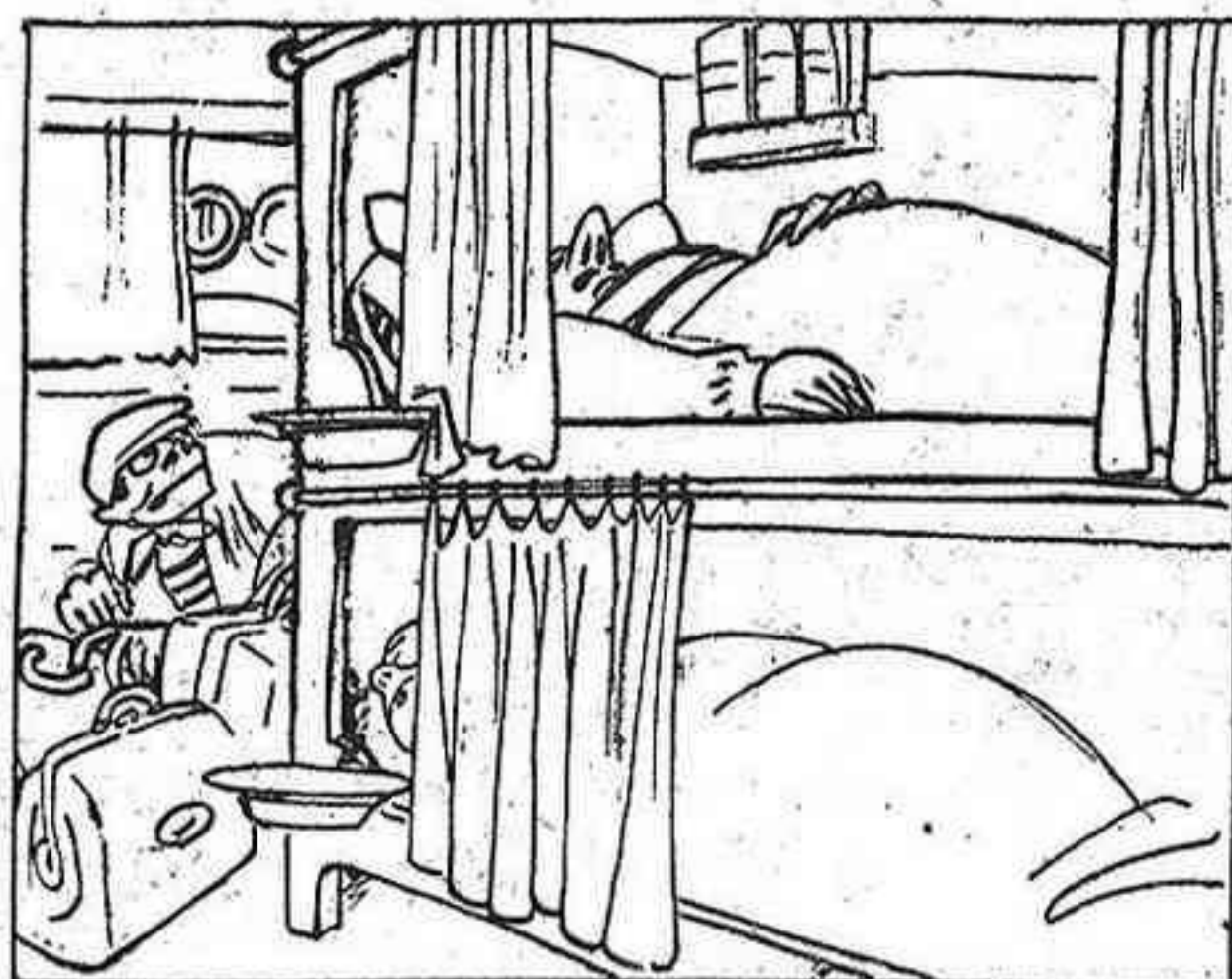
Per l'"descuit"



"Sainistes"



Per l'"encantu"



"Cambristes"



"Timbes"



Pel "sueño dorado"

els membres, va deixar-se caure d'espatlles damunt d'una saca de retall.

—Ximple, més que ximple!—deia la Munda, quan en Llurba i les altres parelles sigueren fòra, tot acompanyant a la Lluïseta fins al cap del carrer.—Es un ai, és veritat, però no n'hi hà per a plorar.

—Es que m'ha fet molt mal!

—Perquè és la primera vegada, tonta. Apa, renta't els ulls aquí, que la mestressa t'ho coneixeria que has plorat.—

La xicota es va rentar la cara al raig de la font del cantó; i, mentres s'eixugava amb els panys del davantal enribetat de vermell, somiquejava encara:

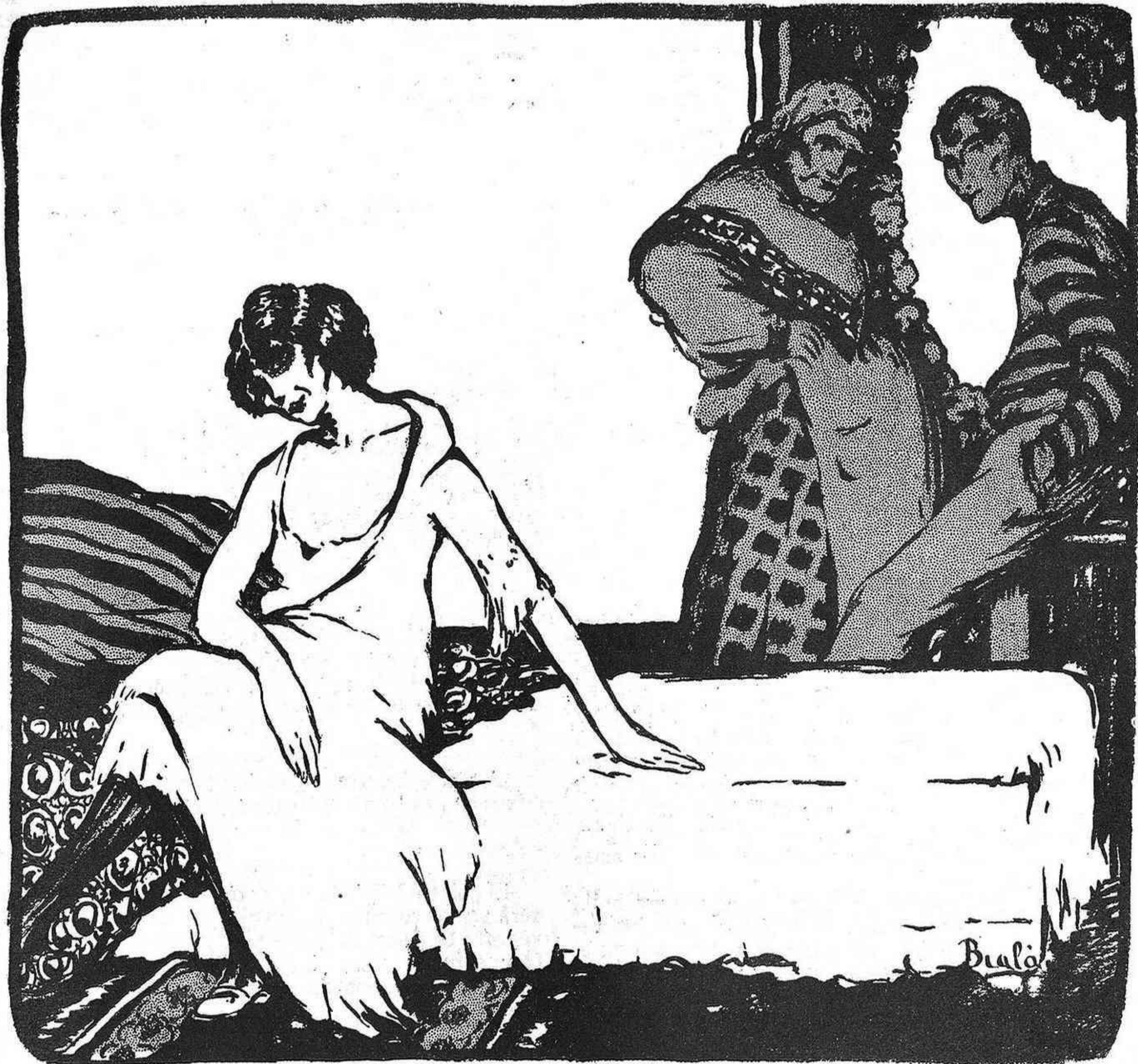
—Què'm passarà, pobre de mi?

—Què vols que't passi, taujana?... Rès, no't passarà!—digué la Munda.

I, acabant-li d'eixugar ella mateixa els ulls amb les puntes d'un mocador blau, en el que hi dringaven dos duros en peça, afegí:

—De totes maneres, si tenies alguna cosa amb els amos, ja ho sabs, pots venir quan vulguis. Tant per a tu com per a totes les d'allà dalt, a casa hi hà sempre un plat a taula. Jo faig de mare a totes les noies que baixen de Lleida... Per això som paisans, què diantre!

JOAQUIM AYMAMI



—Ja te la pots mirar, que és cosa bona.
—Engreixeu-me-la i tornaré. Jo no dejuno.



DE «NYEBIT» A «PERIODISTA»

—Després diràn que la Premsa
no regenera...

La gentil visió

Acabava de trobar un enterrament; acabava de trobar una captaire, un borni, un variolós en convalescència i una criatura guerrella; un goç coix i un vell que tossia amb el cap repenjat contra una porta. En les minúscules botigues de queviures, d'ones desforjades, amb sacsoneres de greixina malaltica, els cabells llustrosos com untats amb oli del citrell, compraven pastenagues, julivert i taronges estantices. Passaven homes-anuncis, duent a coll o a l'esquena grans lletrers, amb noms sonors de cantants i dançarines. Ens els *music-halls* democràtics, condormits i en la calma d'aquell matí gris, els moços netejaven els vidres, esborrant els programes tentadors de la nit abans.

A lo llarg de la via crapulosa palpitava un cansament indefinible. Era l'hora en que'ls miserables, els tarats, les velles i les *inservibles* eixien dels seus cataus per a aprovisionar-se de queviures, d'ungüents, de petites coses de poc preu, avisant de passada al metge, anant a consultar a la saludadora o rebent el consell d'una veïna per a llurs malalts.

Els meus ulls passaven d'una misèria a l'altra, sense repòs. En cada transeunt hi endevinava un drama, una vida frustrada, un ésser caigut, un lluitador desesperat, amb el venciment escrit sobre el seu front.

En mig d'aquesta munió bruna i aclaparant, de sobte, com

au matiner alegre i gentil, forta i sana, passava una admirable joveneta. Era una flor de prostíbul, amb no sé quin encís d'ignocència i bondat, que encara no havien pogut esborrar totes les carícies impures dels seus adoradors. Sota la brusa de sedalina, el sí erecte servava la fortitut del d'una deessa salvatge. Caminava amb ritme cast; sols la turgència de la seva carn de granet, marcant-se a cada pas, despertava l'instint. Deixava un rastre d'admiració. Els homes, aquells homes pàlids i ullerosos, que ni esma d'aixecar la vista del sol tenien, restaven clavats en les acerces, en una cobejança immensa. Les velles arcabotes la seguïen també, amb mirada pràctica; les companyes marcides, amb angoixosos esguards, remembradors d'una adolescència llunyana; els vailets, amb un despertar frisós. Com un hèroe, com un sant, com una imatge miraculosa, com la mateixa majestat, li obrïen pas i l'acataven amb un respecte insòlit.

I allò era més trist que totes les tristeses sembrades pel barri baix.

Pensar que d'aquí alguns anys aquella estatua, perduda l'admirable harmonia que no lograva apagar el seu vestit d'etaira, aniria desforjada, de bon matí, a comprar preparats mercurials, i passaria per totes les aberracions humanes per a no caure en la misèria! I també, com les altres, en qualsevol moment cobejaria la joventut d'una altra triomfadora.

La vida té això; però en la vida dels barris baixos aquest això és punyent.

CARLES



PENSAMENTS

El descens és facilíssim: després d'un quant temps de vaga, l'obrer resta sense quartos; l'amo de la casa el treu del pis. Els estalvis—quan ne té—i la roba i els mobles, desapareixen. Els hostatges decents queden aviat fora del seu encalç i ha de trucar a les *cases de dormir*... Per molt curta que siga l'estada en aqueixos llocs, perd tot seguit l'hàbit de la netedat física, i amb la netedat física la netedat moral.

M. HIGGS

L'ocupació de la dona en fàbriques i tallers, forçosament porta la dissolució en les famílies obreres, i aquesta dissolució ha d'ésser, a la fi, de fatals conseqüències desmoralitzadores, lo mateix per als pares que per als fills.

EUGELS

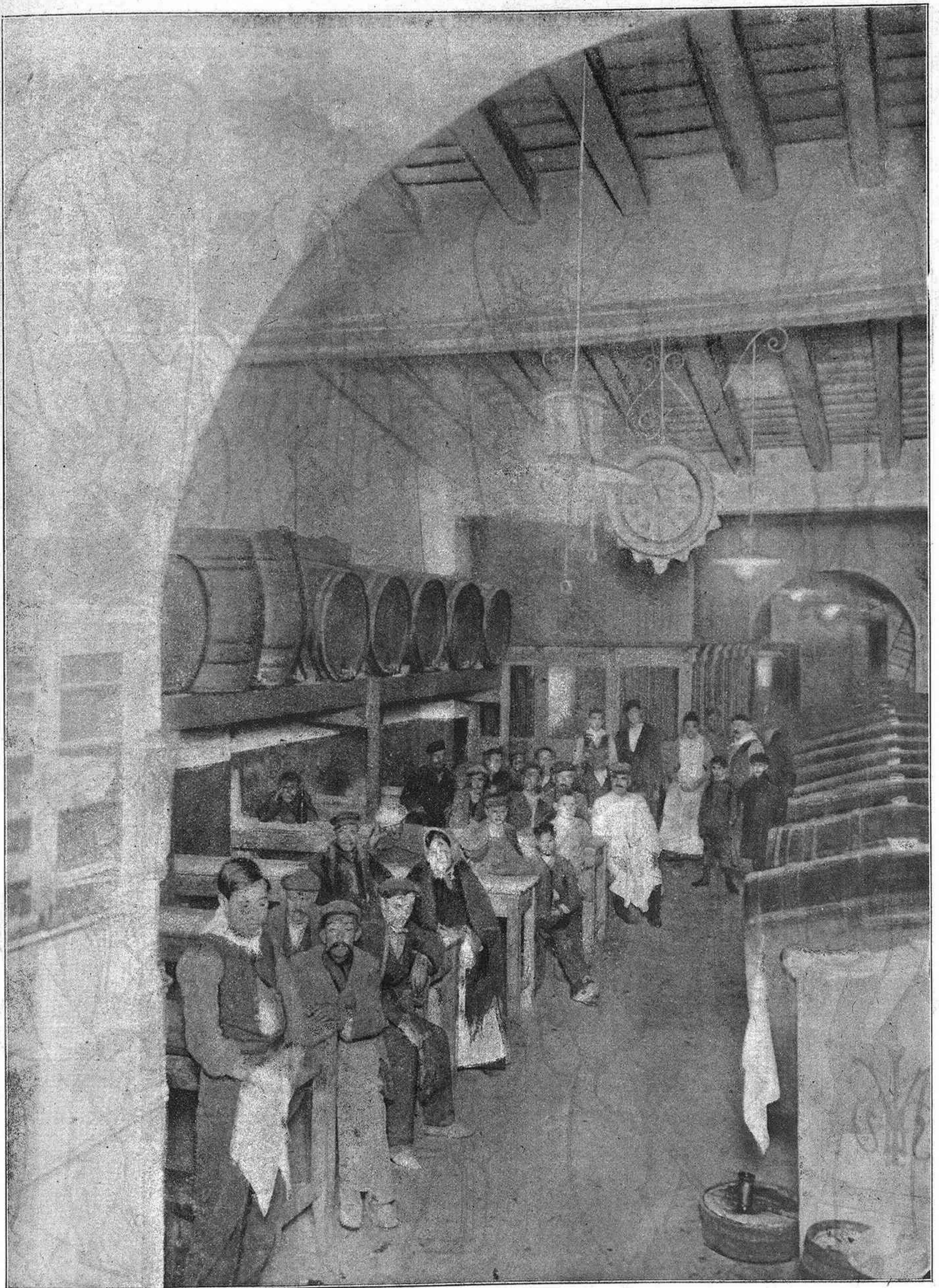
L'especie humana es divideix en super-homes (els rics i ditxosos) i en homes inferiors (els pobres i miserables).

NOVICOW

El poble no és hermós, però la seva lletgesa desapareixerà amb l'expansió de l'higiene; el poble no és bo—de vegades és dolent del tot,—però la seva maldat prové de la fam; el poble no sab rès, però això prové de l'ignorància, i aqueixa llaga nacional pot curar-se amb la difusió de l'Instrucció pública i obligatòria.

JUDERÍAS

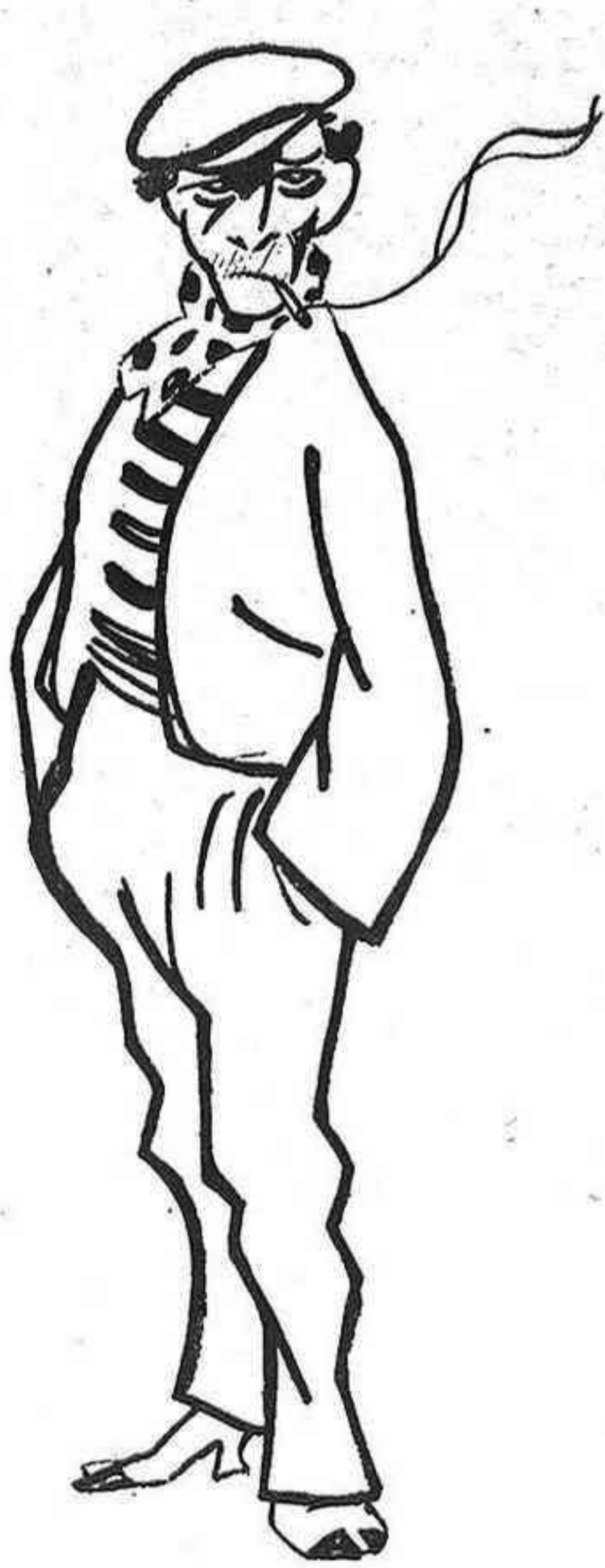
Antoni López, editor — Rambla del Mig, núm. 20
Imprempta LA CAMPANA y L'ESQUELLA, OIm, 8
BARCELONA



L'ALTAR DEL VI, EN DIA DE NOVENA

LA MINA
Clàssica taverna del carrer de Trenta-Claus.

PERSONATGES I ESCENES DE L'«HAMPA» BARCELONINA



El «jambu»



La «jamba»



Els «consortes»



El «pirén de cullera»



El «timo dels perdigons»

P. JARDOL

Antoni López, editor, Rambla del Mitg, 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat n.º 2

OBRES D'EN JULI VALLMITJANA

Sota Montjuic	2 pessetes
L'Espanta	I “
Els Jambus	I “
Com comensem a patir	I “
El Corb.	I “
Criminalitat típica local	I “

Obra de combat **Dinamita cerebral** Los cuentos anarquistas más famosos -
 Un tomo en 8.º Ptas. 1

Edicions populars d'en SANTIAGO RUSIÑOL

Anant pel món. (2.ª edició)	Ptes. 1
El místic. (2.ª edició)	> 1 (Agotada)
Oracions. Am música d'E. Morera. (2.ª edició)	> 1
Fulls de la vida	> 1 (Agotada)
Els Jocs Florals de Canprosa. (2.ª edició)	> 1
El bon policia.	> 1
Monolegs.	> 1
La bona gent.	> 1 (Agotada)
Tartarin de Tarascó. D'A. Daudet. (Quart miler).	> 1
El pati blau.	> 1
El poble gris.	> 1 (Agotada)
La mare. (3.ª edició). (Quinze miler)	> 1
La «merienda» fraternal. (Quart miler)	> 1
L'Alegria que passa.	> 1
L'heroe.	> 1
Llibertat!	> 1
La fira de Neuilly	> 1



Els savis de Vilatrista.	Ptes. 1
L'auca del senyor Esteve.	> 1
L'hereu Escampa	> 1
En Tartarin als Alps	> 1
La llei d'herencia.	> 1
Aucells de pas.	> 1
La intel·lectual.	> 1
El redemptor	> 1
Cors de dona	> 1
El Teatre per dins	> 1
Dol d'«allivio»	> 1
El daltabaix	> 1
El titella prodig	> 1
La nit de l'amor	> 1
Del Born al Plata. (Impressions de viatge).	> 1
Port-Tarascó, d'Alfons Daudet. Traducció.	> 1
El pintor de miracles	> 1
La Verge del Mar.	> 1
El despatriat	> 1
El triomf de la carn.	> 1

OBRA NOVA

L'ILLA DE LA CALMA

 UN VOLUM EN 8.º
 - UNA PESSETA -

NOTA. — Tothom qui vulgui adquirir qualsevol de dites obres, remetent l'import en lliuranses del Giro Mútuu o be en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitg, 20, Barcelona, la rebrà a volta de correu, franca de ports. No responem d'extravios si no's remet, ademés, un ral pera certificat. Als corresponals se'ls otorguen rebaixes.



LA «JAMBA» DEL «BARANDUY»

—No hi vagis, Cisquet, que't tocarà el rebre!...